Масс а мехкий пролетареш, вlашаrlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадув.1 1925 шера денз ◆ ШИНАРА, 13 ИЮЛЬ, 1982 ШУ. ◆ № 53 (6640). ◆ Мах 3 кеп.

СОВЕТИЙ МЕХКА ГIОЛЛА

Мехка 300 совгIа долча адресаrIа дlаухийт ший продукци «Сантонормаль» яхаа Майкопски заводо. Предприяте 49 процент продукци пачхаьалкхен дикала Знаки ю. Цуй цехаш хlанзарча оборудованица кийчъянь я, ерригаш а хlана яц ьына технологически процессаш автоматизаци ль я.

СУРТАШ ТIА: 1. Майкоп. «Адыгея» яха гостиница. 2. Тонарин автоматий участок. Укхаза арахец станкостроительни промышленноста лаьрхlа изделеш (нормалаш).

И. МАЛЫШЕВЕИ Е. ШУЛЕПОВЕИ сурташ.
ТАСС фотохроника.

АТЕИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ БАЛАР

Дукхаrlа бола советски нах дина lоткъамах мукъа а баьння атеисташ а хилла дlаэттаб. Бакъда, кхьечахьа санна вай республике а хlанз а болаш ба дина хьехама кара бола, из бахьан долаш социалистически обществана хьалхашка латта декхараш кхоачашдеча дизза дакъа ца лоацаш бола нах.

Цудукъа наха атеистически кхетам баларо сан массе а оагlорахьара деrlанена, лакха культура, сакхетам бола, коммунизм хьалъеча хьинаре дакъа лоацаш хургволаш хьалкхеечa йоагlаш йола моттиг дlалаца еза наха кхетам балара кхыча формаштен методаштен юкъе.

Наха атеистически кхетам балар лоархlаме гlулакх хилара цlаькха а уйла тlаяхийтар «Идеологически, политико - кхетама болх дlахо тоьбарах» болча ший сопам тlа КПСС Централъни Комитето, парте Нохч - ГIалгlай обкома V пленумо.

Вай республике цхьайола опыт lоаьйй бахача наха атеистически кхетам луш: лекцеш еш, къамаьлаш ду, чаккйоах хаттарийн жопийн сайренаш, болх беш а цlаrlара лектореш, уж дешаш дуиц юрташкарча сходашка, къахьегама коллективий партийни собранешка, партийни комитетий заседанешка, халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомашка.

Дукха ха йоацаш КПСС обкома бюрос массе а оагlув чулоацаш мероприятеш оттаьй атеистически кхетам чlоагlаrlа балара.

Хlаьта а белгал ца даьккхача далац из болх массанахьа а боагlача боарам тlа баьккха боацилга. КПСС обкома пхелагlча пленуме белгал ма даьккхара, хьалха а санна шоаш йолаш йолга хойташ я lадатен шарlаьтен реакционни пережиткаш: пхьа лехар, урдув дахар, дукха истий лелабар, кхенза йола йиlиташ маьре ахийтар, мархаш кхабар.

Атеистически болх лела лел Малгобекски. Сунженски, Шалински районашка. Укхаза лекцеши беседаши кlезига ю ала йиш яд, бакъда, царех хьахур хlанзарчоа lаха хоалуш дац. Цуна дола тешал да укхаза хlанз а законаrlа а доацаш шоай гlулакхаш леладеш мурдий тоабаш йолаш хилар.

Атеистически кхетам балар дlадоладала деза школера. Iилма - атеистически уйлаш эггара хьалха хьахул урокаш тlа, дешархоша lилмай лардаш lомаеш. Кхетадеш да, школе еннача знанеша шин-шеrlа атеистически уйлаш чу ца йоассаелга. Знанеех сан тешаш велга йlаьха а чоалхане а процесс я. Хьехархочун декхар да шоаш хьалкхеберашта lилмай лардаш сакхетаме а кlоарга а караерзае гlо дар, шоаш уйла ергйолаш, нийса диалектико - материалистически выводаш е уж lомабар.

Атеистически кхетам балар дlаходахьа деза юкъерчен лакхерчен дешара заведенешка, культпросветучрежденей балха тlа.

Iилман социальни прогресс хулача хьалашка ди шин-шеrlа дlабаргба яхаш йола хариахьара уйла хьахда йита езаш я. Вахаро къаьта хьахьокх ди цхьаболча наьха сакхетама хlанз а чlоагlа lаткъаш болга. Бусалба ди, кераста бар а санна, тахан а тlехьа гlерт нагайча наза хьехам тела. Цу дерригне а дlадех lилма - атеистически кхетам чlоагlаrlа балар, нох боала найда дукхаrlа хилийтар.

Диnза дарг мел доапар де дела законa дукхалара дин тоабай, шайхий, моллай гlулакхаш, бахача наьха тlехьадисача даькъа цар беш бола зуламе lотъаш юкатохара. КПСС обкома пхелагlча пленуме ма аллара, массе а оагlорахьара бехктокхам теркал а беш бе бела динацарчем маьждигашдарчем гlулакхий ленински принципаш кхоачаш ца еча, дин предрассудкаш пехйтача, тlехьадисача гlулакхашца къовсам ца лоаттабеча, дима фанатикаша фунинаrlа леладича а бала боадаш болча коммунистийн кулгалкхойн беш бола нах. «Моллаrlа а бонъоцпа мукъа хила веза моллаrlа а ди лелабе е цхьаккха а ди бакъ ца беш хила, вешта аьлча атеист хила, хlаьта ишттa хула а хул моллаrlа социалист — аьдаьд В. И. Ленина. — Динацарча гlулакхашка хьежжа гражданашта юкъе бонъомаш таип-тайпара хулга йiалла а хилийта йиш йолаш дац. Официальни документаш тlа из е вож ди лелабеш из аьнка ядар бонъонда дlадаккха деза».

Моллаrlа ди лелабе бокъо хилара принципаш законаrlа дlачlоагlдаь да СССР Конституце тlа. Вай Керттерча Законо берригача гражданашта бокъо лу моллаrlа ди лелабе а, атеист хила а, атеистически пропаганда е а. Законо бокъо лоц ди лелабарах моссаrlа а тоамел а юкъеяьнна.

Цхьаьна а капиталистически пачхаьалкхено лаи шоай гражданашта из тайпа царгlато. Цига ди гражданашта идейни, нравственни, правови низ бара герз да. Хlаьта доазол дехьа цьабелча советски наьха дина уйлаех базар е гlертила тешал деш да аз а ца хетош динах политически гlулакхаш чакхдихар дукха пайда яц уж гlерташ хилара.

Iилма - технически пропаганда лелае могаргдац лакха квалификаци йолча идеологически кадрашта мара. Хlаьта а республике бизза пайда йоц цу балха тlа вуайй. Iилма учреждений Iилман болхлоех. Партийни комитеташ уж дукхаrlа кийчола бела наха атеистически кхетам балара.

Партийни организацеша, «Знание» яхача обществa, педагогически коллективаша, культпросветучреждении къахьегама коллективашка, школашка, наж бахача моттигашка атеистически болх бара ди юrlйола опыт вlашагlтоах а дlайоаржие а еш, уж дерзарийла а дина lотъамца тlаrlертта къовсам лоттуба.

СИЙЛАХЬЧА ЮБИЛЕЯШТА — ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ!

ДАИМ ХЬАЛХАЛАТТАРАШ

Цхьайтталанlча пятилетка хьалхарча шин шера плаи хенал хьалха кхоачашъяра шоай хьинар ца кходеш къахьегаш ба «Терек» яхача мебельни - хьун хlамашъеча объединене болхлой.

«Техьабусараш боацаш бе болх» яхача девизаrlа лоаттаеча яхье дика къахьегима толамаш доах коллективо. Укхаза йизза кхоачашъяьй дерригача технико - экономически хьокхамий ялх бетта план.

Коллективе шерра яьржача социалистически яхье даим хьалха латташ хьайоаrlа объединене дикаrlа лоархlаш йолча Асмаев lаьла керте латтача шоллаrlча филиала коллектив. Духхьал укх филиале хьа а дин плана совгlа арахийцад укхаза 500 эзар сома маьъа дола 40 эзар букъ бетта гlанд.

Шоай социалистически декхараши сменни задании 15 — 25 процент тlехкхоачашъеш къахьегаш я филиала коллективе хьалха латташ йола М. Амаеваси Цековаси кулгалду бригадаш.

* * *

Товарни продукции арахецара ах шера план 0.6 процент тlехкхоачаш я еш 288 эзар сома маьха продукци плана совгlа арахийцай «Хlара балха дийнахьа хьадер дукхаrlа хилийта!» яхача девизаrlа вай республика предприятешта юкъе шерра социалистически яхь дlайоаржаьрех цаl йолча СССР 50 шу дизара цlераrlча Грозненски химически завода коллективо.

Йизза кхоачашъяьй ассортиментех йола план я, хlаьта плананrlа лакхарча категорех йола продукции арахеца езаш хиннар 77.6 процент йолча цар арахиира 78.1 процент я.

Коллективе лоаттаеча социалистически яхье даим хьалха латташ я Чингарнев Зайнди Хусейновича, Мазлиев Гамзат Гамзатовича, Прохоров Николай Ивановича кулгалдеш йолча цехий коллективаш.

Р. ХАДИСОВ.

ЯЛАТ ДИКА ХЬИЙКЪАД

РЕПОРТАЖ

Ачхой - Мартановски района «Самашкинский» совхоза хьатта.

Кхаи тlара хьатlайоаrla арrlанара машина. Из тараза тlа дlа а оттаяь Висхиа хьатlавоаrla шофер Хазбулатов Моршид.

Моршида шийга хьесначa реестра тlа кулг тоlадьча комбайнера тайпап цlи шийжурнала тlа дlа а яйий машин ол Умарба Висхас. Ялат мелад журнала тlа дlаваду. комбайнера тайпан цlера духьала. Цул тlехьаrlа Моршида кипташи лу Висхас. Комбайнерагара Шамаси lомарагары хьатта Моршида 3200 килограмм ялат денилга тешал деш я из.

— Ялата тlанхундача кулга цlена боацача наха дика къайлад укх шера цаькъаш, — йоах Махмудов Вахас. — Хlаьта кхай тlара плаатах етта машин арайоалача хана шоферага цу тайпара реестр йий е ц хьож халкъа контролераш.

...Хазбулатов Моршидаца кхай тlа долх тхо. Ялат чуэцаш деча балхашта тlахьожам лоаттабара, социалистически яхьа итог яра, дикаrlбараш морально а материально а белгалбахара лаьрхlа вlашаrlъеллача штаба тlадолх тхо духхьашха. Из чуйолча «Кхачап программа кхоачашъелга — хlаране гlулакх!», «Дерригa ялат — итт балха дийнахьа чуэца!» аьнна лозунгаш да хьалтеха доахкаш.

Тхо штаба хьатlакхоачаше а тхона дукхьала арааьлар пхьарсах хьоарчадаь цlе кlада а долаш цхьа кхалсаг. Из я боахама керттера экономист, партгрома член Боршигова Карлагаш. Ялат чуэцача хана халкъа тlахьожамхой группана кулгалдеш хул из хlара шера. Малагlча комбайна тlапаха веза хьех цо Моршида.

Карлагашал совгlа штабе ба совхоза партийни организаце секретарь Анзаев Руслан, рабочкома председатель Сулаев Мохьмад. Ипатоций хьисапе вlашаrlъеллача ялат чуэцара - транспортни комплекса кулгалдеш совхоза керттера агроном Магомадов Бауди ва.

Штаб йолчара дика туш я тыннa кхай тlа хьекха касарех lоцилла ялат оардаш леда комбайнаш, lажагlча форда тlа лелача кемашта тара я уж тхо латтача моттигера дlахьежача.

— Дерригa ка бола ялат 1548 гектара тlа да тха боахаме. Цунах 420 гектара тlара дар чудерзадаь даьккхад. Тхо раьза долаш дика ба хьунекъам а. Масала, мукх хlара гектара тlара юкъера лаьрхlача 23.6 центнер чуэц. Хlаьта дерригa ялат чуийца даьккхача хlара гектара тlара 26 центнерал кlезигаrlа доацаш дарга из. — йоах Анзаев Руслана. — Кlимарс дlаболабенначa дена хlара дийнахьа кхойтта комбайно бу болх. Царех ялх кхыча кхай тlа мукх хьоихаш касарех lобуллаш я, хlаьта ворхl — шоана гучча тайпара укхаза касарех улла ялат оардаш я.

Ялат цlена ардара къаьстта йоахо ю комбайнераша. Кхай тlа гlолла гlаьхха никъ бича ардаиза уллаш ялата ка корабанзар тхона.

Цхьа ха яьлча тхо латтачара гаьна йоацаш чакхйовл мукх оардаш йоахка комбайнаш. Арrlаrlа йоагlача шоллаrlча комбайна тlа лгlаш цlе вымиел я.

— Из комбайн лелаеш Хамидов Iийса ва. Селхан баьча балха итогех ешай цунна цlе вымиел. Нешта, кlимарс дlаболабьбча дена эггара дукхаrlа мукх Даласо Хьасана аьрдаб, царел дукха тlехьаьусаш вац Шамаев Iомар я. — йоах Сулаев Мохьмада. — Хlаьта ялат хьонхаш къахьегарашта юкъе хьалхара моттиг хадданза шоайла къувсаш хьабоаrlа йоккха балха опыт йола Хамидов Хьасаи Алиев Муаьсаи.

Хlаиз ялат оардаш боахкачарна юкъе яхье хьалха волча Хамидов Iийсах къаьстта дувца доаrlа. 25 шу мара даьина воацаше а Нохч-ГIалгlай республика заслуженни комбайнер яха цlи лелаеш ва из къона коммунист. Хlаьта Iийса комбайна тlа болх бе lомаяьр цуи да — Хамидов Хьасан ва.

Сулаева дийцачоа тешал деш я хlара дийнахьи бовча балха итогех укхаза арахецаш йола «Молнеш». Царех дукхаrlъараш лакхе цlераш яьхачи механизаторех, шоферех дуцаш я.

Хьонхаш мукх касарех lобуллача кхай тlа да тхо. Цуна йистте сеца цхьа комбайн латт. Вожаш тlатеlla болх беш йоахк.

— Фу хиннад? — хетт Анзаев Руслана комбайн тоаеш боахкача нахага.

— Ялат хьонхаш болча херха массехк церг кагъеннай-кх, кхертlох а кхийтта,— жоп делар цхьане.

Из ва техникана доал де, ехача из тове декхарийла йолча звенона кулгалдеш вола совхоза механик Омаров Iабдул - Хьалим. Цунна новкъостал деш ва слесарь Газиев Увайс, комбайна да Хамидов Хьасан.

— Еха сатхал хьаьккха дьашад тхо. Цунна меттел кердалр дlаоттадра эггара дукхаrlа пхи минут мара ха эшаргьяц. — йоах Iабдул-Хьалима.

Хьатlакхоач делкъа ха. Ялат чуэцаш болх бечарна кхача баьхаш кхай тlа воаrlа совхоза столове заведующи Иснеев Пацу. Цунна тlехьа дукха ха лаалехьа хьакхоач автолавка. Чам болаш буъ механизатораша повараша Алиесултанова Асмаlеи Бахаева Тамареи кийчбаь кхача. Цунца цхьана, комбайнаш юкхасовцаеш яц.

Комбайнаш тlа болх беш шишша механизатор ва. Царех цхьание хlама юача юкъа шоллаrlчо болх бу. Тlаккха хуцалу уж, — йоах Анзаев Руслана.

Цуи дешаша, комбайнеро Хамидов Хьасана аьначо къаьгга хьахьокх къаьстта хlанз, каст-каста доrlа делхача хана, ялат чуэцаш болх бе йии йолаш енача ханах бизза пайда эцара совхозе йоаrlа йоахо елга.

М. ХАМАТХАНОВ.

• КХАЧАН ПРОГРАММА КХОАЧАШЪЕШ

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДУ

Iуйрийна ворхl сахьат даьна ха яр тхо Назрановски района «40 лет Октября» совхоза цхьоалаrlча отделене шурий комплексе кхаьчача хана. Доахан эиттa а баьниа дlайхача хица флягаш цlенъеш боахкар дояркаш, хlаьта скотникаш Осмиев Бодии Мусиев Поакъаи — доаханна силос юлаш.

Комплексе кхийттар тхох цун начальник Дахкильгов Муси Султан.

— Мишта вlашlехьдоалшуи хlара шера дика толамаш даха, мишта кхоачашъе лерхl оаша майски (1982 ш.) Пленума решенеш? — аьнна дааьча хаттара по дийцар:

— Кхачан программа толаме кхоачашъяра лакха социалистически декхар тlаийцадар тха хьайбаш леладераша. Ах шера пачхаьалкхенга йоахка елаш яр 306 центнер шура, хlаьта декхарех — 406 центнер. Цхьабакъда, оаха ехкар 508 центнер. Хlанз хlара дийнахьа оаха йоаккх 2 тонни 284 килограмм шура. Дерригаш дlалаьрхlача 244 бежан да укхаза, царех бетташ 210 етт ба, юкедисараш каста дахкаргдолаш да. Хlара кхоабача lаттагара юкъера лаьрхlача дийнахьа укхаза йоаккх 8.0 килограмм.

Дукха дика горпал йолаш дояркаш ба хlана комплексе болх беш. Царех ба Галикова Мади, Тимуранева Макка, Балхаева Дути, Тимуранева Роза, кхыбараш. Цар хьаькала бечa балхо торо хулийт комплекса коллектива толамаш дахийта. Цунна тешал ду хьохамаша а. Ишта, совх ка йоаккхаш хинначуцa ниййича укх шера 2.0 килограмм шура дукхаrlа йоаккх хlара кхоабача lаттагара дийнахьа.

Достам болаш цlена яр доахан латта корпусаш. Дика ... цlена дар ... Цхьан цена тlа ... социалистически яхье ... хьалхара моттиг ... хьахьокхаш бола ... Галикова Мади.

Наха тlурпара ... укхаза ... Цу тlа ... дийнахьа хlара доярка йоаккха шура. Дукха хlама на эшаш шоай шера план кхоачашъяь бовла боахк дояркаш Галикова Мади, Балхаева Дути, Тимурзиева Макка. Царгара масал хьийца къахьегаш ба комплексера дояркаш.

— Оаха доахангара йоаккха шура кхы а дукхаrlа хургья цхьаццa кхоачамбоараш нийсденна децаре, — йоах Дахкильгова. — комплекс хьаьча хана бlеха яр корпусашка, болх беш яцар кхо арадоаха транспортераш, кхы механизмаш. Уж кхоачамбоацараш оахош дlадаьхар оаха. хlанз шоана бlаргагуча бесса кхыча тайпара да тха гlулакхаш. Болх беш я ерригa механизмаш.

Йоагlача бесса оттаьй доахан кхаьбары рацион. Хlара кхоабача lатта лу 80 килограмм кенеи горохан силос буц, шин килограмм концентраташ, 30 килограмм бардa. Цхьа килограмм хиллал доза доакъар хьайбашa когаш тlа бетташ лоадергдоацаш хьожаш ба скотникаш, дедркаш.

Дlадахача шера доакъар сондаьлар хьайбаш леладераша, ишта укх шера а из сондалийтар дукха цхьаццa гlулакхаш чакхдоахаш ба хlана совхоза а комплекса а кулгалхой. Хьалха оттаьча планал 45 процент совгlа кхеш укх шера доакъара лаьрхlа культураш. Ишта, 623 гектара тlа цхьая шера дукхача шерашкел тlаьхьа баьцаш, 1100 гектара тlа совхоза лаьрхlа ... сенох бlаь гектар ... совхоза механизатораша.

Шоай ... хьайбаш ... къахьегамхошта доакъар ... совхоза ... Цу гlулакха а ... культураш ...

... социалистически декхараш ... совхоз ... хlаьта 457 лаьрхlар ... ях шено а ... цар ах шера ...

А. САГОВ.

ЯХЬ ЯРЖАШ ЙОАГIА

ТIа-тlа яржаш латт Ачхой - Мартановски района «Лермонтовский» совхоза комбайнерашта юкъе 1982 шерара ялат толаме чуэцара яьржа социалистически яхь. Вуриитта комбайн я кхай тlа болх беш. Лакха я цар выработка. Норма 8 гектар йолаш хlара комбайнера дийнахьа 7—8 гектара тlара ялат чуэца вlашlехьдоал. Яхье хьалхара моттиг лелаю Алдамов Зураба.

— Тlехьаrlа кхы а лаккаrlа хилийта хьожаргва со из хьонхам, — йоах Алдамов Зураба. — Эсала бола бе са укх шера бокъо яц. хlанa аьлча из совхоза къахьегимхошта дош деннад КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленумо тlаийца 1990 шерага кхачалца йола Кхачан программа толаме кхоачашъяра укх шера сай дийна кхыьедахьа — 6000 центнер ялат чуэца.

Ишта Зурабица цийбола гlерташ къахьегаш хьабоаrlа кхыбола комбайнераш я. 8 гектарага дlакхоачиьы шоай дийнахьара выработка Джабраилов Сайди, Османов Ибрахlимa. Дукхаrlола комбайнерашн балха йоахха опыт йолаш, дукхача хана ...

... комбайнераш ...

— 2000 гектара тlара ялат чуэца деза тха укх шера, — дуц совхоза керттера агроном Паршаев Шахьида. — Ялат дика хьийкъад. Из хьахенхар хьалхарча деношка дийча балхаша. Укх шера план 27 центнер йолаш тха комбайнераш хlана хlара гектара тlара 28—29 центнер ялат чуэц. Берригa я болх 10—12 дийнахьа чакхбаккха лерхl оаха. Ялат чуэцара кампаши толаме дlаяхьара хьалхаrlа а дика кийчденна тхо. Хайпахьа тоаllир мел вишаш йола техника. Шашаrlъеллар убороч - транспортни комплекс. Хьалхаrlе а уйла йир оаха хулача хана пайда оийтаи балха ха лехьа ца lоайтаи комбайнерашта кхаъета торо хилийтара доха дерашта а. Наrахьа ... комбайн еха моттиг нийсяеча из тоирга хьекаш вагlа лоай комбайнер. Технически гlулакх дара ... пос шиа комбайн тоаьча хана совхоза машинни ков тlа дlаоттаь латтача цlенача кхаь комбайних цхьаьна тlа дlатlехьо мара везац цуи.

Цхьаькха цхьа хlама а да белгалдаккха делаш. Укх деношка lотlадийлхачи доrlаша цхьадола ялат lодужадаьд. Из чуэца, цкъа-дале, хала а да, шоллаrl дале, Iодежа ялат дерригa а хьал цa оцалуш лаьтта а дус. Бакъда, совхоза комбайнерий вlашlехьдоал lодежа ялат ца дайташ дерригa чуэца. Хlана аьлча, укхаза цу гlулакха хьалхе а уйла ль хиннар. Iодежа ялат чуэцара лаьрхlа приспособленеш йоахкаш кийчьнър комбайнаш.

Дика вlашlехьдаьккхад укхаза социалистически яхь делары гlулакх а. Балха итогаш хlара дийнахьа ю. Из гlулакх дика дlаьхьу уборочни комплекса чуйоаrlача социалистически яхьа итогаш ара йолча группо. Яхье хьалхалаттараш материально а морально а белгалбоах. Цу тайпача гlулакхаша комбайнерий балха хlара белам совбоаккх, айдау цар хьинар.

Х. ШАДИЕВ.

МЕХКДАЬТТА — ДУКХАГIА

Шера укх ... шера ... декхараш ... дерригa ... «Грознефть» ... НГДУ ... дарш. Дукхаrlа ... декхара ... технически ... цар. Ах шера ... 1025... тонн ... совгlа ... 270 ...

эзар сом мах бола продукци. ... декхар ... Дукхаьа ... Ибрагимов ... Николай ... Абрам Сураба ... бригадаш.

ЦХЬАН РАЙОНЕРА ХОАМАШ

Доакъар кийчдара нах ... «Горагорский» ... шоай ... декхар ... 100 тонн ... дукхаrlа ...

— Норма ... дукх ... доакъар кийчдара ... Тахаев Увайса ...

Механизатораш ... Хьасаиа, Дадуев Усама, Ибрагимов ... Ахмадов ... Мохьмадов ... Даудов ... Масаев ... Цагалов Арсен.

Хlаьта, доакъар ... 2000 тонн ...

Доакъар кийчдераша ... Тарамов Ибрагим, Эрзин Муса, Ильмурадов Лечаси Маго Хьасанои ...

Хlанзе 1100 тонн совгlа ... 1021 гектар ... 1300 гектара тlара ...

гектара тlара яр хьацул ... Атабаева, Асабиева, ... Ханпиева ... дlаоттаьй.

Масала ... Циция Вахас ... План 150 тонн ... 155 тонн ... Мареи. Норма 11 тонн ... 11,5—12 тонн ...

* * *

«Верхненаурский» совхоз ...

... отделене ... Хусейн ... Мусаев Мусаба ... Исаев Иса ...

... Мусаев Мусa ... Шемза ... 60 гектара ... 200 гектар ...

М. ХУМАДОВ.
Надтеречни района ...

БИЗЗА ПАЙДА ИЙБЕ ТОРОНЕХ

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

Чаккданнад цхьайиталагӀча пятилетка шоллагӀча шера хьалхара ах шу. Юкъарча производства масса а йолча участкашка хьинаре къахье гарца белхалдаьккхад из. Къахьегамен политически хьинар айдена а болаш Нохч-ГӀалгӀай АССР къахьегамхо ша рала хиина тӀайпар КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеши цу Пленуме Л. И. Брежнева аь доклади.

Вахаро хьалхашка оттадьча декхараша дӀадех дерригача кхоачамехи торонехи бизза пайда а эцаш, республика халкъа боахама дерригача доакъой производственни потенциал дӀахо дегӀаккхулитга. ДӀадахача ах шера производствении коллективаша шоай керттера тӀадерпадьдар юкъарча производства эффективность лакхъяра, арахеца продукци дикагӀа хилийтара, боахама механизм эргаьккхара.

1982 шера хьалхарча ах шера итогаша хьахьоккхаш ма хиллара, республика экономика дегӀаккхулара даькъе хоадам боллаш дола толамаш даьхад.

Нохч-ГӀалгӀайчен индустре къахьегамхоша хахал къалха кхоачашйир продукци маьхала яккхарен наделей дукхагӀдола тайпаш арахецарен ах шера план.

Еррига промышленность кхайдача планал согӀа маьхара яьккхад 4 миллион тарга сома маьха тайп-тайпара продукци.

Доккхие къахьегама толамаш даьхад Нохч-ГӀалгӀайчен мехкдаьттахоша. Цар планал согӀа даьккхад 76 эзар тонн мехкдаьттех 37 миллион кубически метр газ. Мехкдаьттеи гази яккхара шоаш тӀаьнца хиина декхараш дикка тӀехкхоачашдаьд цар.

Электрокерти, ацетон, фенол, этилен, синтетически спирт, полиэтилен, мехкдаьтта химе хьайола продукци, тракторни прицепаш, радиоприемникаш, кӀир етта кирпишк, шкафни наделеш, когатӀирс, кхачин промышленноста цхьайола продукташ а арахецара ах шера план толаме кхоачашш тӀехкхоачашьяь.

Массала сани чӀоагӀа торко яь халкъа эшен культурно-бытовой гӀулакхашта долей товараш арахецара. Наха эола товараш хьа а деш, цар дикал дезаьар керттера лоархӀамегӀа долей декхараш доаргӀ республика промышленноста дерригача доакъой производственни коллективаша, уж толаме кхоачашдара кӀезига беш а бац цар.

Культурно-бытовой гӀулакхашта маьхартей зола товараш арахецара 1982 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяь «Электроприбор» завода, «Оргтехника» ПО, «Промавтоматика» НПО, опытни радиотехнически заводий, хаун боахама министерства предприятеш, кхычар коллективаша.

Еррига республика хьайсача культурно-бытовой маьхартей зола товараш арахецилга дегӀадаьад 3 процент.

Шоай планаши декхараша толаме кхоачашдеш, арахеца продукци дукхагӀа хилийташ, производствон къахьегами кӀаьштӀехьбоаккхилга эргадаккхаш, шоай ерригача торонех бизза пайда ийбеш хьа а всагӀаш хьалха латтач дола коллективаш кӀезига яц республике.

Магаль «Красный молот» завода коллективо норматив но-цӀена продукци арахецара ах шера план 106 процент кхоачашъяьй. Соаха хьалхарча ах шера арахийцачул 11 процент дукхагӀа арахийций из продукци. Машинашъеран заводо кхоачашду шоай тӀаьнга декхараш а.

Накъостий оасарле лакхъяра задани 101 процент кхоачашъяй цар. Соакха хьалхарча ах шера хиначул 10 процент лакхъяьй из. ДӀа мел кхийтта продукци еррига хӀана ли аьнна из лакхъяра чотагӀа хьаль а — юкъарча производства эффективность лакхъяра КПСС XXVI съезда хьалхашка оттадьа декхар кхоачашду цар.

Шийта балха тӀа дика толамаш доахаш я «Промавтоматика» НПО опытни завода коллектив. Нормативно-цӀена продукци арахецара план 102 процент кхоачашьяьй цо. Соаха укх хана хиначул 7 процент дегӀаенай из, къахьегама оасарле 6 процент маралакх ца еннача.

Боахача механизм эргаьккхарца дукладенна республикера 64 предприяти, цар беча балха нормативно-цӀенача продукцех оценка лууш, кердача системага яьккхай.

Кердача хьалашка болх беча «Пищемаш», «Электроприбор» заводий, «Оргтехника» объединене, кхыча предприятей коллективаша кердача хьоххама заданеш кхоачашъю.

Арахеца продукци дукхагӀа а хулийташ, план кхоачашъяьй ГӀ. Ахриева цӀерагӀча «Электроинструмент», «Пищемаш», «Электроприбор», «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни заводий, кхычар коллективаша.

Хьалха латтача коллективий опыто къаьгга хьахьокх хӀара предприяте хӀана а тӀехьа пайда эцилга йола торонаш дукха хилар.

Планироване кердача системага а яьккха кердача хьоххамах учет лечаеча ерригача предприятеша ах шера план 100,9 процент кхоачашъяьй. 1981 шера хьалхарча ах шера хиначул 2 процент дукхагӀа арахийцай нормативно-цӀена продукци. Къаьнача хьоххамех продукци маьхала яккхара боарамех болх беча предприятейчарел дикагӀа да кердача хьалашка болх беча предприятей хьоххамаш.

Белгалдаккха дезаш да кердача хьалашка болх беча предприятешка арахеца продукци дикагӀа хилийтара дукхагӀа йоахо еш хилар. Ерригача арахецача продукцех ахаш согӀа йола машинаш, прибораш, наделеш пачхьалкхен дешала Знак йолаш я «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни, «Красный молот», «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни, кхы дукхача заводашка.

Производственни коллективай тӀатара лоархӀамегӀа долча декхар да машинашка, оборудованега биззача низаца болх байтар, бийдалах, довгорах, материалех балха низех бизза пайда ийбар.

Халахета а кӀезига предприятеш яц республике производственни мощностех, материальни къахьегамен ресурсех йола пайда ийбеш. Уж тӀехьовсош хилара бахьанех цаӀ да из.

Продукци маьхала яккхара хьалхарчи ах шера план кхоачашъяьяц трикотажни фабрика, «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене, Ермоловски Сунженски мехкахоша. ХӀьта норматинно-цӀена продукци арахецара план кхоачашъяьйя цементни завода, «Аргуныдпром» объединене, Нохч-ГӀалгӀай гӀишлон управлене аьшкабетона конструкцей завода коллективаша.

Продукци маьхала яккхара план кхоачашъяьй яц а, соахка укх хана арахийцачул кӀезигагӀа продукци арахийна йола предприятеш а кӀезига яц. Царех я «Металлотара» завод, Грозненски, Ачхой-Мартановски, Наурски, Шелковской, Назрановски мехкахоша, Серноводски минеральни хий ду завод, «Ачалукъ» яха минеральни хий ду завод, кхыйраш.

Из дерригаш Ӏатгъаш да республика промышленноста балха. Из тоабара сиха оарцаӀбала беза цу предприятей кулгалхой специалисташи.

Къахьегама оасарле лакхъяр, из керттера никъ ба юкъарча производства эффективность лакхъяра дола дешаш къоастадира. Цу лостамагӀа дукха балхаш ду республика. Балхи юкъеккхуйла керда техника, производствон къахьегами кӀаьштӀехьбоахилга эргадоах, чӀоагӀъю къахьегама дисциплина. Цу дерригех хьахулаш дир дина да.

Къахьегама оасарле лакхъяра план кхоачашъяьй мехкдаьтта доахачеи газони промышленноста болхлоша, энергетикаша, машинашъерахаша, кхы цхьадолча доакъой.

Дукхача коллективашка тӀа мел кхийтта продукци къахьегама оасарле лакхъяра чотагӀа тӀаккхеташ я. Цхьабаккъда, цу лоархӀамеча хьоххами заданеш кхоачашъяьяц дукхача предприятей коллективаша.

Хьалхарча ах шера къахьегама оасарле лакхъяра задани кхоачашъяьяц 22 предприяте с хӀара воргӀлагӀча предприяте. Царех я Ермоловски мехкахоа, электротехнически завод, «Чечингушстройматериалы» производственни объединени, Грозненски ремонтно-механически предприяти, кхыйраш.

Кхы а воӀа да цхьайолча предприятешка къахьегама оасарле дегӀа ца ахарал согӀа из лохлуш хилар. Царех я Назрановски трикотажни фабрика, Сунженски мехкахоа, макаронни фабрика, Серноводски Ачалукъски минеральни хий ду заводаш, «Аргунводпром» объединени, «Чечингушводстрой» гӀишлон управлене ремонтно-механически мастерской. Цуи бахьанаш дукха да. Керттердар да къахьегам эсала лӀаштӀехьбаккхар, бийдали материалаши ца тоъар, хьалха латтарий опыт юкъеккхухьилга эсала лелар.

Дуккхача предприятешка хӀанз а тӀехьа дукха балха хазехьа йоаю. Республика ерригача промышленность хьанйица балха ха йоалрах шера арахецаш юс 10—12 миллион сома маьха продукци. Цу кхоачамбоацарашка цӀенхаштта къовсам лоаттабаш цхьайолча предприятешка.

Пятилетка хӀара минута мах бар хӀара коллектива, болхлочун, специалиста, кулгалхочун сийлен декхар дар.

Хоаи ма хиллара укх шера цхьоалгӀча январе деца подрядни гӀишлон организацеш товарии гӀишлон продукцех болча балха оценка ялар га лькхай.

Цу лоархӀамеча хьоххама 1982 шера хьалхарча ах шера план Нохч-ГӀалгӀай гӀишлон управлене 103 процентии «Грозтрубопроводстрой» треста 120 процентии кхоачашъяьй.

Шоай низаца кхоачашдаь гӀишлон балхаш 105 миллион сома маьха да, ах шера план 105 процент кхоачаш а еш.

Шоай низаца гӀишлон балхаш дара ах шера план кхоачашъяьй ерригача керттерча подрядни гӀишлон организацеша.

Хьалхарча ах шера республикерча гӀишлонхоша эксплуатаце дӀаенний цхьайола объекташ.

Цхьабаккъда гӀишлонхоша дӀахо кхоачашъе ешни я йоккхий планиии тӀайпа доккхий декхараш.

ХӀара коллектива республикерча ерригачи къахьегамхой уж толаме кхоачашдар сийлен декхар да.

Вай мехка дукхача моттигашка йовзаш я Грозненски радиотехнически заводо арахецаш йола продукци. Укхаза вӀашагӀ а йоххаш регулировка ю бос болча телевидене передатчикаштеи тайп-тайпарча радиотехнически аппаратурахеи.

Мехка а вай республика а делача цӀейшта сийленца накъабахара лоттаеча социалистически яхье дина къахьегаш ба бос болча телевидене передатчикий регулировщикаш В. Бенжинаси Б. Клемацкоки. Цар кийчъю продукци дика, болх тешаме беш хул.

СУРТА ТӀА: В. Бенжинаси (аьрдехьа вар) Б. Клемашони.

Т. АМИШЕВА сурт.

Машинаькъа путевой болхло а волаш Мусаев Сайд-Ахьмада Ермоловская яхача станце болх бу 25 шу согӀа ха я. ТӀехдика Ӏомаьй цо шийгга йоаца професси. ВоккхагӀволча болхлочо кастъкиста кхоачашду бригадира декхараш.

Укхаза къахьегача юкъа ший балха тӀа цхьа кхоачамбоацар шийсдалийтадац цо, массаза а кхоачашдаьд поездаш дӀа-юха лелара кхерамзален декхараш. Сайд-Ахьмад ва коммунистически къахьегама ударник, социалистически яхье массаза а хьалха латтар.

СУРТА ТӀА: С.-А. Мусаев.

Я. ЦУЕВА сурт.

КХАЧАН ПРОГРАММА ШЕРРА ДӀАЙОВЗИЙТАРГЬЯ

Кхачан программа пропаганда еча, наха из шерра дӀайовзийтача юртарча йолалой дина опыт йоаржаеча шерра даькъа лапа декхарийла я культпросветучреждение. Из бола вай республике мишта бе дерхӀ хьажара тха корреспондента Абадиев Беда интервью ийдай Нохч-ГӀалгӀай АССР культура министрага Гапаев Ӏабдул Саидовичагара.

— Хоаш ма хиллара СССР Кхачан программа тӀаерзаь я мехка йиха нах кхачан продукташи теш шаме Ӏалашбара. Из боккха лоархӀам бола экономически хиина ца Ӏеш, актуальнии социально-политически декхар да. Цу доккхача гӀулакха юстара латтаргья моттац сона культура учреждениеш. Фуд цу гӀулакха оаш де дерхӀаш?

— Бокхьалдар аьлча, Ӏальмате йоаия программа я из. Кхачан программа тӀа дуцараш йаьхххача ханара а, юкъерча ханара а, сихха а, тӀехьадаинхя йиш йоаца а декхараш да.

Цу гӀуликха лоархӀаме за хӀара саго, хӀара коллективо из бехктонхаме хеташ тӀаэцар, из йиаза кхоачашъяра шерра даькъа лацар. Из декхар сийленца кхоачашдара культуран искусствай балхахоша оттаьа йаьхххача хана лаьрхӀа йола план.

Эггара хьалхара декхар — КПСС XXVI съездеи КПСС майски (1982 ш.) Пленуми решенешта ма могга пропаганда яр. Бахархой идейно-политически, къахьегама, нравственни, эстетически кхетам луш хьалхехбар, хӀара къахьегамхо вахаре хьинаре дакъа лоцаш кхевар. КПСС аграрнии ленински къамални политика пропаганда яр, къахьегамхошта, къаьстта кагирхошта интернациональнии патриотически кхетам балар, мехка а республика а сийлен юбилейшта республика къахьегамхой бала ма боагӀар накъабахар. Цу гӀулакха лаьрхӀа культпросветучрежденеша чакхдоахаргда едини политденош, ергья лекторош, общественно политически чтенеш, хургда партийни, советски, боахамий кулгалхоша, юртбоахама специалисташца, ӀилмахоцдӀа вӀашагӀкхеташ. Цига дувцаргда мехка юртбоахам мел хьайлабеий. Кхачан программа дӀа яра декхара агропромышленни комплекс тоаяре эшар фуд, цу гӀуланха беррига къахьегамхой оарцагӀа боахараш, уж дӀаккхетабеш, цар гӀулакхашта пропаганда еш йола мероприятеш чакхйоахаргья. Ергья публицистически сайренаш, художественно-пропагандистски мероприятеш. Ӏавтдоахаргда Ӏилма-технически информацей деши, ергья литература выставкаш, библиографически обзораш, информационни клубни стендаш, тематически экспозицеш. Кхачан программа кхоачашъяра тӀаийца социалистически декхараш мишта кхоачашду хьагонташ йола плакаташ, диаграммаш, диапозитиваш кийчъергья.

Ерригача клубашка хургья тематически сайренаш, ешаргья лекцеш, ергья докладаш, хургда устни журналаш, литературно-музыкальни композицеш, театрализованни представленеш, агитбригадни обозренеш, халкъа кхоллама концерташ, тайп-тайпара фотовыставкаш, викторинаш. Цар темаш я: «СССР 60 шера — хьинаре ча къахьегама 60 кӀира», «Тха Даьхе — СССР», «Цхьан дезале», «Тхо — интернационалисташ», «Коталон ди», «Цхьаккха виновенивац, цхьаькха диценивадац», «Лелаш я машара программа», «Къонало гучайоаккх империализм», кхыйраш. Революцонни, тӀема, къахьегама сийлен моттигашка туристически походаш ергья, мемориальни памятникашта юхе чакхдоахаргья митингаш-реквиемаш.

— Юртбоахама продукци алсамъяккхара тӀаийдача социалистически декхарашта пропаганда яр, уж наха шерра дӀайовзийтара, социалистически яхь оарцагӀа дӀайовзийтара къахьегача коллективай ботамашта пропаганда яр, хьет мехка а халкъа а рузмъа доьла, из лорада деза дӀайовзийтара гӀулакх мишта Ӏаламда дерхӀ оаш?

— Цу гӀулакха а [illegible] Оттадиа социалистически яхь дӀахо мишта йода гойташ йолча «Шоайла яхь лелаеча коллективашта юкъера тахана хьал» яхача сайрений-рапортий планаш, ергья производстве хьалхалаттарий, социалистически яхье [illegible] радиопередачаш, «Сийлен уста тӀехье яха рапорташ, арахецаргда дешагӀа болча механизаторашта, хьайлой доярашта, социалистически яхье [illegible] лелаеа радиогазеташ. Арахецаргда «Улув [illegible] яха тӀехьавусар [illegible]» яха любительски кинофильмаш, [illegible] «Хьалхале царта [illegible]. «Ерашба уж [illegible]» яха сайренаш, портреташ, хургья дукха кхыйола мероприятеш.

— Къахьегама тӀакхуташ хӀаман итон бе, хьурмат де хоаш ма советски саг. Балъда, вайна аьшъе а кийслу мелъа нах, наха дар дад бешш бараш. Бизза вола советски саг хьалхеве общества тӀо дар — культпросветучреждений керттера декхар. Цу даькъе фуд оаш де дерхӀар?

— Из тха ерригача учреждений декхар да. Цу гӀулакха лаьрхӀа хьахьалха а хӀана кийчъена а я тха тайп-тайпара тематически сайренаш, «Экономика каде беш хила еза», «Ха а йош хьурмат а деш лелабе боахам» яха устни журналаш кийчду, из оаха «ХӀара хьар шеше волча — экономист» яха беседаш, кхыйола выставкаш, чакхдоах тайп-тайпара сатирически журналаш.

Лоацца аьлча, Кхачан программа керттера доставанца пропаганда яра къахьегамхошта из шерра дӀайовзийтара из кхоачашъеча наха кхетам луш дарга [illegible] сийлен дӀайовзийтара [illegible] культпросветучреждений.

ӀИЛМАИ ТЕХНИКАИ ДОАЗОНАШ

ПЕРЛИТАХ ЯЬ МАТЕРИАЛАШ

Перлит яха вулканически порода — Армене наггахьа хиина Ӏац. Маьхера хӀамаш йоахк перлитах: цӀера ала тӀа атта сонс, ше яр миссел дукхаза а кхы йоккхагӀа а хулаш. ДарегӀа, ӀатӀьача хӀамашта дукъала отташ, атта хьоххалуш я минерал. Цудукъа, цхьа бахьан доацаш дац перлитах керда гӀишлон материалаш хьалбраш дукъхьал армянски Ӏилмахой хилар.

Уж материалаш чӀоагӀа йига я. Шовхалах, шелалах кхераш яц Технически Ӏилмай кандидата Г. Акопяна, продукце образенаш — облицовкага ухийта плиткаш хьа а хьувкхаш, йоах.

— Цар юкъара цхьа хӀама да — уж ерригаш а [illegible] перлит а етташ хьаль я. ЛаьрхӀа еча термообработко йиш хулийт цхьа кубометр кхерах 15 кубометрга кхачьаьца аьфабрикатаи хьае. Экспериментальни паьаьаца Ӏилмахошца хержача кхы тӀехьа тӀаеттача вӀашагӀлоттача хӀамашта нехи мо кӀаьда йола перлит боарам боацаш чӀоагӀа чӀоагӀъю.

Практике эггара хьалха вӀашагӀлоттаеш материалах санна пайда ийцаб Армене целлюлозно-каьхата, стекляни, химически производства отходех. Макулатура йиш хилийтай из техача перлитах из ца техача хулочул 25-зза чӀоагӀагӀа йола облицовочни плиташ хьае.

Кердадарех цаӀ — «Армике-2» яха плита. Совельча перлитах техача коалча стеклое, полистиролаш амульсе, аьтача каьхата макулатуро плиташ теттара чӀоагӀъаьл Ӏийнанц. Уж кхерац с Шовхалах а, е шелалах а. ГӀишлон конструкцеш ка «Армике-2» яхача плитаца шиелургнолаш цхьаккха хӀама яц чуӀеча цӀенашта, гражданскии промышленнии зданешта чухьара отделка яра.

«Армике-1» плиташ перлитаца цхьана техаи даьчаи отходашн кхыйола компоненташи. Из модификаци чӀоатӀа, тата доадеш, цӀеро хӀама ца деш я. Даьчан отходаш цӀера дукъала отталуча хӀамашца сон чӀоагӀа юнзарах болата дестта чухоахкаш санна я, цудукъа цӀера магац етарадара уж хьалха.

Наггахьа санна перлитах даш я ца тохаш, химически лраш техача кхы тайпа боккъал башха облицовочни материал хул — «Акмиран». Цунах яь плиташ теха да съездаш хулача Кремлевски дворецa, столични универмагни — ГУМ-ен, ЦУМ-ен, «Россия» яхача москвавски кинотеатра пенашш тхоаа[illegible]. «Глен-1» яха плита цунах техача ший тайпарча красителe бос бокккхача чоалача куцаца [illegible] я.

Института хьае дагаехча чӀоагӀа накъваьа тарлуш вела хӀама — перлитоспласти. Совсадьча перлитахи органически стеклаха из шин гӀаьвзе «[illegible]» дала пирог», шовхат теттара чӀоагӀа дола хинараь дӀадакхна йиш я теплосетаи тӀа, [illegible] тӀа, вентиляцонни камерашка, холодильникашка, кондиционерашка хьершача яхоахк сецаена [illegible] метта. Шовхалах кхераш боацача материало температура метта хувцалуча а лоа, [illegible] кхераш дуккха ергасе географически широташка пайда эца мегарда.

Александр АЛЕКСЕЕВ (АПН)

КАСПЕ ЧУРА МЕХКДАЬТТА ДАХАРА ПЕРСПЕКТИВАШ

Каспийски форда чу Бакура бӀаь километр гаьна бурув тоха доладьад мехка етгара хьалхарча форда тӀа гӀоле долача «Шельф» яхача ах хи чу Іочухьайтта буровой установка палубо тӀара Каспе шелаьфе 200 метр кӀоаргача мехкдаьтта доал... [illegible]

[illegible]

Рауф ШУКЮРОВ, АПН корреспондент.

МАРХАШ ЗУЛАМЕ ДА

[illegible]

М. ЦИЦКИЕВА
Нохч-ГӀалгӀай медицински факультета [illegible]

НГӀАССР 60 200

ДАИМ ЦХЬАНА

РОССЕЦА НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙЧЕН ХИННАЧА

КУЛЬТУРНИ БУВЗАМИЙ ИСТОРЕЦАРА

XVI—XVIII бӀаьшерешка гребенскойн терскин казакашца дикача доладахой чӀоагӀа бувзамаш топсалу нохчийн гӀалгӀайн. «Казакаш,— язду Н. Попкос, — шоай гувнаш тӀа баьхаб Лохерча е ЗӀамигача Кабардай аьлаша хьаллоацаш хиларах цар лаьтташ лора а деш. ХӀаьта иштта дов хьашт доацачен цу хана бусалба ца хинначен доаллахарча нохчий обществанца кхыметтел шоашта цар кхалнах кхувлаш гаргалонаш еш а хьоашал тӀехь а бувзамаш леладаьд».

Цхьан оагӀорахьара нохчашта а гӀалгӀашта а вокх оагӀорахьара гребенскойн терскин станицашка бахача наха а юкъерча доттагӀала гӀулакхашта ларде даьдад юкъара политически, экономически, культурни хьашташ. Цу халкъаша шоайла торговли лелаьй, каст-наста гаргалонаш ьаь. Дуккха бӀаьшераш хьалхагӀа денз доалахой болаш хьвбоагӀаш хиларах цар шоайла дӀа-хьа нийаьи материальнии духовнии культура.

Нохчаштен гӀалгӀаштен эрсий халкъаш юкъера доттагӀала гӀулакхаш хестадаьд вайнаьха дуккхача героико-исторически иллешка.

Къулбаседакавказски халкъаша цхьадолча даьхье влийни аьй эрсий переселенций материальни культура дегӀаяра. Терско - гребенской казакаша кавказски халкъашкара дӀаийцад барзкъа, герз, тӀема кхоачам, кхыдараш. Шоай аргӀанна эрсий переселенцаша а дикача оагӀорахьара влийни аьй лоаман наьха материальни духовнии культурана. Лоаман наха, «хьалома а аьй, шоашка хьа а ийцай. — язду профессора М. С. Тотоева, — гребенской казака культура. Шин оагӀорахьара Ӏомаеш хиннай из духовнии дуккхагӀа материальни культура». Шьярача ядача Нохч-ГӀалгӀайчен юрташка иштта дӀа-хьа гӀулакхаш леладар баьхьан долаш нохчийн гӀалгӀайн чуӀа моттиг эрсий влиянех хувадла яннай: нохчийн гӀалгӀайн сийрда кораш, тӀайлла машинкирпиш а йолаш дола цӀенош хьалде. ХӀаьта дахчан паддарашта меттел чухьа менгеш уттаде болабеннаб, эрсий ираш санна йола пийшнаш уттаяй, нордаш йоллаше а гӀудалкхаш лелае а баьннаб. Цхьа ха яьннача гӀолла эрсий яр санна йола бани яьй.

Цунна цхьана белгалдаккха доагӀа, нохч-гӀалгӀай бытера дуккха хӀамаш казакаша шоай цӀагӀа чухкиха хилар а. Казакий къаьнара гӀулакхаш тиипкараша белгалдаьхад: «...ЦӀагӀара че шиш тайпара хиларца цецвоакх наха хенех даьча цун великорусски цӀагӀа дӀачуваьлча. Из цӀа эрсий казака цӀенна вӀалла тара а доацаш нохчий цӀа морг дагӀенашца хьалъяда цалташ, товраш, кавказски лоаман сага кхы тайпа герзаш. Къоарза тӀоаргашш латт лаьтта: цар тӀа дада метташ, киргӀаш, гӀайбаш, кӀувсаш, азиатски образецех йола кхы тайна дӀамаш». Казака дезалхой а нохчий санна шн мог човл а теха Ӏахайше багӀа. Цхьанкха тайпа образаш яц хьегуш, хӀаьта мебелах дукхагӀа къердаш дар кхо мог бола гӀанд а, бужъ тока гӀанд а, эрсий дӀаьха гӀанд а доацаш».

Цу цхьан хана нохчашен гӀалгӀашен эрсаша дечча тайпара дора шоашта чуӀе цӀенош. [illegible]

[illegible]

ски лоаман кхалсага дар санна двйга гӀов да цун, казачко санна дегӀ денад, ний беннаб маьженашка, эрсий кхалсага хулаш ма ярра дог цӀена а овмал... ХӀора новогладковски казака чухьа кхехкар нохчочун, черсечун е негӀечун. Капкалерча дуккхача кхыча къамий цӀий да...»

Казакаша лоамарошкара дӀаийцад корта бошнига е геттара лоаца корта-мож тоссига.

Материальни культуре хулача хувцамашца цхьана, эрсий дешашца дӀаьхи а хулаш, хувцамаш хила даьннад меттаца а.

Доалахошца машар тӀехьен доттагӀал долаш нохчийн гӀалгӀайн баьха хилар хьахьокх цхьаькха хӀамо а: нохч - гӀалгӀай ахархоша шоай бераш станицашка ахийтад. дуккхагӀча даькъе шоай хьаьший казакаш баха ча гребенской станицашка. цига царга эрсий мотт Ӏомабайтар духьа.

Шоай аргӀанна казакаша ахийтад шоай бераш лоаман наьхацига — хьаьший болча — нохчийн гӀалгӀайн метташ Ӏомаде. Вовзаш волча нохчий этнографа У. Лаудаева, — язду профессора П. П. Гриценкос. — XIX-ча бӀаьшерен 20-ча шерашка Петербургски кадетски корпусе деша вахалехьа гребенской казакий станице эрсий мотт Ӏомабаь хиннаб.

Шьярача моттигашка баха нах лоамашкара Ӏоарабовлирах дикагӀа аьттув баьнна хиннаб укказа бахача эрсашка болча наьха материальни духовнии культура нохчашен гӀалгӀашен тӀацара. Кизляре, Астрахане, Моздоке, Владикавказе, казакий станицашка, кхыча моттигашка бахача эрсашца дӀа-хьа гӀулакхаш долаш хиннача нохчашен—гӀалгӀашен хьаӀомаьй цар быти прогрессивни гӀулакхаши. Цу ларда тӀа нохчашта, гӀалгӀашта, эрсашта юкъе настакастагӀа хулаш хиннад торгови гӀулакхаш, дегӀа а ихад, чӀоагӀ а деннад царна юкъера хьоашал. ХӀара нохч-гӀалгӀай юрта итташ дезал хиннаб казакий станицашка хьаьший болаш. Уж вӀаши дӀа-хьа ихаб, хӀаьта уж вӀашагӀкхетараш цхьа моллагӀча тайпара а доацаш дег тӀара безам чӀоагӀа болаш хиннад.

Хьоашал тассар революци ялалехьарча Нохч - ГӀалгӀайчене шерра даьржа дар. Л. Н. Толстой «Казакаш» яхача повеста тӀарча дядя Ерошкас йоах, «са ерригача Нохчашкахьа бар хьаьший». Дуккха гребенской казанаш нохчащен гӀалгӀащен доттагӀал долаш машарен баьха ца Ӏеш. царна гаргалонаш еш а хиннаб. «ХӀанз а тӀехьа нохчашца гаргало лоархӀаш да. — яздаьд Л. Н. Толстой. — казаний тайпаш». Дядя Ерошкос Оленинга йоах: «Тха деррига фу-тайпа нохчех даьнна да — цхьабарий даь нана, вонхар даь йиша нохчо хиннай».

XVIII-ча бӀаьшерене лоаман нах баха а хувшаш юрташ Ӏойийхай, массаза я ахар мо. Къулбаседа Кавказерча эрсий городашта - крепосташта ладда а хӀаьта иштта Дедача ЖӀарга юхерча слободашка а. Цига баьхаб Дагестана халкъех бола нах, нохчий, гӀалгӀаш, эрмалой, гуржий, хӀирий, кхыбараш. Къулбаседа Кавказа бо-беча кхьамея баьнна дуккха лоаман нах баха Ӏодийшаб Кизляра гонахьарча слободашка. хӀаьта иштта Моздоке а казакий станицашка а.

Керттерча даьхье тайптайпарча къамех бола нах баха юрташ ахаро гӀо даьд [illegible]

хиннабале а, «классови хьашташ юкъара хиларо вӀашкаййаб уж».

Цу цхьан хана дуккха нохчийн гӀалгӀайн шоай юрташкара дӀа а ухаш казакий станицашка бахи хийшаб. Нохчийн гӀалгӀайн кагий нах, шоай юртара е лоаллахарча юртара йоӀ ела а яле, цхьабакъдо, цунах урдув дала иза а болаш, цунца байдла казакий станице дӀаухаш керста дина им дехкаш моттигаш хиннай. Казакий станицашка удош дӀанхаб нхьа хьарчарах е бусалба дина им дилла ца лоаш. Кхыча дина им диллан кхы тайпан цӀи хьатӀаийцаш бола лоаман нах цхьа хӀ-зама аьлча меттага а обычешка а диллача эрсий а хиле дӀаотташ хиннаб. Червленни станице хӀанз а дукха дезал ба ГулаевгӀар тайпан цӀи йолаш, язду П. П. Гриценкос, — хӀаьта уж ба цхьан хана - заманахьа баьхача Гуной яхача нохчий тайпах (хӀанзара Ведено райӀонера Гуни яха юрт) баьнна. Революци ялалехьарча Нохчийчен историна дуккха оагӀош хетаьвча тохкамхочо Н. Попова 1870 шера яздаьд, «гуноевски тайпо хӀанз гаргара нах лоархӀ гребенской казакех (Червленни станица). вешта уж казакаш а бац гуноевцашца гаргалонаш йолга ца ховш. хӀаьта из бакъду цар шоайла дӀа-хьа ухийтача каьхаташен нагахьа санна саггота нӀиша моттиг хуле шоай гаргарча наха материальни новкъостал де казакаш кийча хиларой». Революци ялалехьарча нохчий этнографа У. Лаудаева а иштта яздаьд: «Белггала бакъда цу хана нохчий баха эрсий болча дӀанха хилар. Из бакъду, Червленски кхычен станицашкарча казакаша шоаш а. ХӀанз а йицъеннацу царна шоай лай баьха юрташ, шоаш а бакъду шоаш нохчех баьнна хилар. Гаьнна хьалхагӀа денз къамаш белгалоаш дӀаьнна болча дуккхача нохчех станицашка хьалхагӀа а санна нохчий овл. Червленни станице ужжамо барех лоархӀ ЕгоркингӀар, БайсунгуронгӀар, ТиткингӀар, Гребенской станице — ЗакаевгӀар. КостиковгӀар. Революци ялалехьара казакий къаьна гӀулакхаш дезаш хиннарех цхьанне яздаьд: «Терски казанашта юкъе, цар обычешка, кхыметтел кхачанца а тӀахьежача а гуш я лоаман наьха болла белгалонаш, къаьстта къаьгагӀа гуш я уж белгалонаш казачкай; герга а хьатара а бос болча великорусски сунна юхьаца цхьана нийслу найна йӀаьхо кӀай нохчий цӀий чулатта шьвра юхь».

Цул совгӀа, нохчийн гӀалгӀайн юрташна эрсашха бола дукха нах баьхаб нохчийн гӀалгӀайн кхалнах а кхийла шоай боахамаш а доладаь. Массаза а яхар мо, лоаман наха юкъе баха хьалъихаб крепостной ахархой, удаш цига хьалъихаб тӀема гӀулакхаш тӀа хиннь казакашха бола нах.

Нохчийн гӀалгӀайн Россеца тӀоазара боккхача лоархӀаме хиннад эрсий культура хьалца уж гӀертиш хилар, аргашта дикагӀа гаргабахар дукъа ладе. деша, эрсий мотт лебе лоаш уж хилар. Дуккхача хӀараййн гӀалгӀайн «сийлахьча» боккхийча наха а хӀаьта иштта ахархошна а, — ховм бу документо, — шоай бераш гӀед а бала дӀатийн иад 1704 шера хӀирий, гӀалгӀай, лоаман кхыча халкъан берашта лаьрхӀа хьайинаьла хиннача Моздокеча школе... ХӀаьта дӀахо йолча хана а хьалхи лаьттача нохч-гӀалгӀай интеллигенцие [illegible]

[illegible]

Ш. АХМАДОВ,
исторически Ӏилмай кандидат.

ДоӀазол дехьара

ЧЕХОСЛОВАКИ. Машара эстафета — къонача тӀехьен бе йоал. Цу тайпара уйла йолаш чаккъьыний Лидицерча мемориальни комплексе хиннача тӀема духьаларча митинге (сурта тӀа) мел хинна выступленеш. Цига дакъа лоацаш хиннаб мехкара 11 эзар заьмига саги йоӀ. ВФДМ XI Ассамблея делегаташ хьаьший — 130 мехкара викалаш.

ЧТК—ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КӀИРАГӀА

ГЕРЗАШ ДӀАДАХАРА ХЬАКЪЕХЬАРА ПЕРЕГОВОРАШ

Бутт совгӀа йолча хана герзаш дӀададахара ООН Генеральни Ассамблея лаьрххӀача сессе чӀоагӀа къовсам лоаттабаьб ядерни тӀема кхерам дӀабоккхара, машарн, халкъий кхерамален чӀоагӀьара вӀалла тӀехьатетта йиш йоацача дешашта гонкхьа. Сессе эггара хьалхарча дийнахьа дена цун ден нопестка тӀа латтача дешашка белгалъьлар шн лиин. Советски Союз, кхыдола социалистически мехкаш. ООН членаш йола кхыйола пачхьалкхенаш юкъара дискусси йолча хана а сессе балха организаци хьадде дола дешаш къонстадеча хана а кхы а чӀоагӀагӀа вахар хӀалакдергдола герзий тайпаш дебделга соцадайта, дунен халкъашта юкъера гӀулакхаш тоадаларгахьа доставе. ядерни катастрофа ца хилийта гӀерташ хиннай. Кхы тайпа полици лаьцай сессе американски делегаци НАТО гӀоллара США союзникий викалашен. Цар шоашта могар даьд ядерни герзех пайда эцилга законагӀа доацаш оттадаран дукхалгеи дикалгеи диллача дуккха нах хӀалакбеча герзий арсеналаш сбаяра доазув оттадеи тӀадерзадаь сессе керттера документаш сихха а эффективно а тӀазцара духьале а еш.

Цу тайпара США керте латтача малхбузен мехкий обструкционистски позици хургдац мотташ хинна хӀама дац. Из ма ярра тарлуш я ядерни гера юкъе доанхийта, ядерни конфликт хилийта лерхӀилга царех дӀакъаста йиш йоаца цар элемент йолча къулбаседа-атлантически блока тӀема - стратегически концепцеца.

США делегаци цар союзникаши духха иш тӀабахийтаб машар хилийта гӀерт яхаш дувцача шоай демагогически къамаьлашна шоай милитаристески полици хьулае гӀерташ. Цхьабакъда, цу тайпарча оапашен доацар дувцаш хиларон къьгга хьахьехад Советски Союзо шин цхьан оагӀонгахьара кхычарел хьалхагӀа ядерни гера кхоссаргдац аьна шийна тӀаийца денхар хьаллаца ца тугаш уж кхабелан. Цунца цхьана ВӀашагӀлахийтта Штатийи НАТО гӀоллара цар союзникаши деррига дуненна герзаш дӀададахара гӀулакхен дунен халкъашта юкъера къахкам мелбареи сабожийнаш санна гучабаьлар.

Герзаш дӀададахара болча ООН лаьрххӀача шоллагӀча сессе лоархӀаме итог дукха дукхагӀа болча сессе доаьаьхоша США-нен цун союзникашен герзаш дӀададахара хьакъехьарча проблемах уцар харадарах лаьтта [illegible]. Цунах хьахийна дика хӀама лоархӀа доагӀа деррига дунен тӀанна гӀема духьалара шера болам дӀахо дегӀабоабара сессе цоакъостал даь хилар а. Цу чӀоагӀача [illegible] хилар ларде а лоацаш ООН дукхаь дуккхагӀа бола, Советски Союзен кхыча социалистически мехкийи конструктивни [illegible] членаш еррига [illegible] ба сессе решенеш дунен халкъашта юкъерча гӀулакхаш [illegible]

•

ДИКА ДОАЛАХОШИ СТАБИЛЬНОСТЕЦ ХИЛА ХЬАШТ ДОЛАШ

Бангкокерча городе Хошимине 7 чен июле хиннай Вьетнама, Лаоса, Кампучеа йолча мехкашкарча гӀулакхехий министрий VI конференци. Цига дийцад Къулба-Малхбоален Азерча хьала актуальни дешаш цу регионах машарен стабильностен зони яра дехкирваш.

Конференце дакъа лоацош хиннараша дӀанхайнальй лаьттан шара цу лоархӀамеча регионерн хьал тоадира тӀаерзаль йола керда лоархӀаме машара инициативаш. Масала, предложение синай Къулба-Малхбоален Азера хьал дувцара дунен халкъашта юкъера конференци гулъе аьнна, цига дакъа лоацаш Индокитая мехкаш, АСЕАН, регионе чуйоагӀа Бирма, Индокитая хьакъехьа хьалхагӀа хиннача конференцеша дакъа лоацаш хиша пхи пачхьалкхе — Советски Союз, Китай, США, Франци, Великобритани, хӀаьта иштта Инди а юкъе йолаш.

Конференце белгалдаьккхад агрессе политикен американски империализмаца а ревнсе низашца а барта а баха Пекина доалделга реакционни гӀозараша Вьетнама, Лоаса, Кампучеа, регионе кхыча мехкашта духьала лелаю агрессии юкъегӀертарен политика бахьан долаш хьал чоалхаеш кхохкадешен дале а Къулба-Малхбоален Азера ситуаци машаран къамаш шоай лоӀаме хиларан аьттув болча оагӀорахьа тоалуш дегӀайгӀаш хилар. Вьетнама, Лаоса, Кампуче юха а дӀахайтад цу регионерча пачхьалкхенашца, иракъара цхьанкха тайпара юкъе ца я гӀерташ, конструктивни къамаьлаш дӀа-юха де шоаш кийча хилар.

Цар цӀаьхха а могаьй йоппаш йола Таиланда адресагӀара Индокитая пачхьалкхенай цу мехкацара гӀулакхаш тоадара тӀаерзаль предложени, масала, 1980 шера 18 июле Кампуче енна кампучийско - таиландски доазон шина а оагӀорахьа демилитаризованни зона хьалра хьакъехьара предложени.

Конференце иштта дийцад Малхбузехьа искусственно хьалхьедеш дола вьетнамски эскара хьадда контингент Кампуче латтара хьакъехьара дош. Конференце доалаьшхоша белгалдаьккхад из бӀу цигара арабоаккхилга Китай тишача балхах [illegible] деладу гӀулакхаш социальнул а политически бандашкен кхыча кхмерски реакционерашкен герз Ӏодиллийтачул а тӀехьагӀа хила йиш йола. Иштта дӀанхайкадаьд дика уйла йолаш хилар дӀахьоккхар духьа вьетнамски эскара цхьа дакъа кампучийски территоре тӀара уз бетта арадахара хьакъехьа Вьетнамен Кампучен режиец тӀамйцацага.

Къулба - малхбоален Азе машари стабильности хилар доаш Индокитая мехкий лоархӀаме инициативаш дунен деррига мехкашка райла хина гӀайтаб. Цагара гӀулакхаш тоадалар доаш болча духьа дукхагӀча наблюдателаш уж инициативаш лоархӀ Вьетнам. Лаос. Кампучи дина уйла йолаш хилар цӀаьхха а хьахьокхий деза хӀама. цар мел деладу гӀулакхаш цу регионе машари кхерамлен [illegible] Ӏалашде гӀерташ хилара дола гоиаш санна.

Хошимине хиннача конференце итогаш шерра а [illegible]

малхбоален Азе машари стабильности Ӏалашъяра ше цаӀ мара хила йиш йоаца ниъ — регионерча еррига пачхьалкхенашта юкъера гӀулакхаш машарца тоадара, машаре вахар хиларен цхьана гӀулакхаш леладарен никъ хьабеллаш хилар.

•

ШИН ЛОӀАМЕ ХИЛАРА НИКЪ ЧӀОАГӀБАЛЬЕ

Мексике 4 июле хиннача массаце юкъарча хоржамий итогаш ний. Ялх шера лаьрххӀа республика кердача президентала хержаи доал деча конституционно - революционни парте викал Мигель де ла Мадрид Уртадо. Хержая иштта 64 сенатори конгресса депутатий палата керда состави. Кхаж тоссача юкъе дакъа лоацаш хиннаб 30 миллион гаргга мексиканец.

Мексике хоржамаш дара кампане а хоржамий итогаша а Мексике хинна ца Ӏеш цун доазонел арахьа а, эггара хьалха Латински Американ ВӀашагӀлахийттача Штатийн, политически гӀозарийн кена йоазони теркам чӀоагӀа тӀазар. Мексика дукха хана дена йолаш я чӀоагӀа а лергӀа а шин лоӀаме хилара арахьара политика, кхыча пачхьалкхений чурча гӀулакхашта юкъе ца гӀертара, шоай лоӀаме хилара йола хал къий бокъонаш лорара принципий ларда тӀа латта политика лелаю мохк санна. Цу латиноамерикански мехкашта юкъе боккхагӀбарех болча мехко Къулбехьен Америка халкъашта юкъе шин сий даьккхад революционни социалистически Куба хьакъехьа цо лаьца принципиальни а лерраргӀара а позици бахьан долаш. Латински Америке ез цаӀ мара мохк бац Кубана духьаларча е экономически а е политически а блокадах цӀаккха а дӀа ца кхеташ.

Вашингтоно, къаьстта хӀанзара Рейгана администраци тӀаешучул тӀехьагӀа, цкъа санна дуккхаза а массе а тайпара Ӏоткъам баьб мексикански правительствана США-на лоаш бола эггара чӀоагӀагӀа антикоммунизми антисоветизми йолаш хиларца белгала бола, эггара чӀоагӀагӀа реакционни режимаш йола мехкаш хьаллацара тӀаберзабаь бола политически никъ качбоала гӀерташ. Мексика масса хана а хьадда кхадийттад уж гӀулакхаш. Цун правительство хаддаза духьала хиннай Вашингтоно оттабьарашна леладеча къилача гӀулакхашта духьала халкъо лоаттабу къовсам бохабе лаьрхӀа тӀема низаца Сальвадора гӀулакхашта юкъе гӀертилга вӀашагӀлахийттача США гӀертара. Никарагуана духьала леладу подрывной гӀулакхаш Вашингтоно чӀоагӀдеш хилара йоа а цуи Мексика дӀахо шерду революцеи оаш сандинистски правительстваца цхьана леладу гӀулакхаш, цунна цӀенхаштта экономически новкъостал ду.

США цхьадолча реакционни гӀозараша хоржамаш чакхьаьнначул тӀехьагӀа Мексика шин лоӀаме хилара политика [illegible]

Г. ШИШКИН
(ТАСС)

ХЬАБЕ БОЛХ БОАЦАРАШ МАССЕ МЕТТЕ БЕБАБЕШ ВОАЛЛ РЕЙГАН

Эмбаргомане. КӀайча цӀагӀа тӀехьенгара тӀехьента дувлаш хьадоагӀа ала мегаргдолаш долча лазара, аргӀанара приступ хиина ва хӀанз США президент Рональд Рейган. Антикоммунистически уйла чӀоагӀагӀа йолаш хиннача шийла хьалягӀа дӀабахарашта, масала Трумэна санна, хӀанзарча президента а хет, американски товараша СССР-а боагӀа ниъ бехкаро советски экономика иема даьгӀдергда е кхыметтел соца а дергда аьнна.

Хоаш да, Трумэна администраце шай хана СССР-е кхухьийтача 2800 цӀк йолча, кхыметтел берий теннаш а юкъе йолаш хиннача товарашта эмбарго оттаьь хиннига. Цхьабакъда, американски стратегаша шоай хур даь долдаше а, «шийлача тӀема» шаьон айеберганшен мицхал аьрратал лаьгӀдаьвар советски экономика кема. СССР-а лакхача темпаша дегӀахкувлар ший халкъа боахам, эггара хьалха дӀайолаелар из космос карнерале. тӀема аьэ США-чуниа нийсбир, «низа полицера» яха политика историе кхалаж тӀа яхийтар.

Трумэн волча хана дунен капиталистически боахаме керттера доаь деш хиннар США яр. ХӀанзара ярш уж хилаш дац: американски экономика дуккха доакъош, кхыметтел цун традиционни двигатель — автомобилистроение а, тӀехь тӀехьа чӀоагӀагӀа чолохк хет, масала, ужжамо долча японски индустрие доакъошшо нийсдича. Цудухьа, СССР-а духьала лаьа хӀанзара санкцеш экономически малагӀа диллача — чӀоагӀа ка баннахар да. США кхоса низ бац ший администраторий политически амбицеш, картинии жесташ текха. Ялатийна Картера оттаьь хиинача эмбаргах хӀама ца хилар — из да цунна дола масал.

«Рейганомикс», къахьегама биржашка 10 миллион совгӀа американцаш очереда а оттабаь, хьабе болх боацаш бисараш кхыча мехкашка а ухийт. Цу балийца лачнача экспорта керттера статья — США банковски кредита учетни ставкай боарам Ӏалаьмате лакха хилар. 16 июне ше къамаьл деш, президента Рейгана дагадохийтар, дукха ха йоацаш а тӀехьа США учетни ставкаш 21,5 процент хиина хилар; цо яьхачох ставкаш укх тӀехьарча бӀаь совгӀча шера эггара лакхагӀча боарамга кхаьчай.

Шоай американски конкурентел тӀехьа ца йисар духьа малхбузеевропейски банкаша а иштта лакхийр ставкаш. хӀаьта из бахьан долаш инвестицей боарам лохбелар, хьабе болх боацараш чӀоагӀо бийбар.

Разрядкана материализаци яра процесс, юхалостае, Малхбузено Малхбоаленца цхьана леладу корта бола гӀулакхаш соцаде а гӀерташ, Рейгана цу гӀулакхаша тӀехь тӀехьа чӀоагӀагӀа гӀо ду дегӀадахьача капиталистически мехкашка хьабе болх боаца нах кхы а дукхагӀа бебабоа. ХӀанзле а, масала, Малхбузен Европе, шн миллион совгӀча сага болх ма хулийтий социалистически мехкий заказаша. СССР-ера доаттаеча йоагоча хӀамо а бийдало а иштта гӀо ду Къаьнача дунен экономически конъюнктурана.

Американски эксперташа лаьрхӀача хьахиннар — социалистически мехкашцара США торговли хӀара миллиард сома сов масса йоакх 90 эзар сага болх бе моттиг. Нагахьа санна, масала, США-е СССР-ца ФРГ-ее вист торговли лелаеш хилча (кхетадеш ма дарра, США экономически потенциал лоархӀаш), тӀаккха цхьа миллион кӀеззигаллургбар хьабе болх боаца американцаш. Цхьабакъда, хӀанзарча администраце кхетамеча гӀулакхаш тухьала я ьвна, ард вай. антисоветизма идеала сагӀийна хьахаьний торговли.

Низ бола Ӏилма-технически потенциал йолаш йолча СССР-а могарда моллагӀа а боахама проблема къастае. КӀайча цӀено СССР-а трубоукладчикаш доаттаелга «Катерпиллер трактор» яхача компанена дийхкача хана. Советски специалисташа сихха вӀашагӀехьдаьвкхар Башкирерча Стерлитамакски заводе уж хьаелга. Шоай технически характеристикашка диллача уж машинаш американскитарел тӀех я. 11 пятилетко арахецаргья 1700 трубоукладчик. хӀаьта уж лаина шортта кхоачам бен я я. Юхера а, СССР-а хилазар эшам. «Катерпиллер трактор» яхача компанена хилар. хӀаьта иштта из нийсдена а вийна хала хет. хӀиа аьлча из вай къаьнарча партнерех цаӀ яр.

Иштта из хеташ ва «Дженерал электрик» яхача компане вице-президент П. Питер а. Цо белгалдаьккхар, санкцеш «газопровод юллийта соцадергдоацаш из яйлара хвнаш юкъагӀйоахаргйоацаш хилар».

Эмбаргомане аргӀанарча талгӀена чӀоагӀа критика ю Малхбузен Европе. «Юкъарча рынка» мехкий кхыча мехкашкарча гӀулакхий министраша КӀайча цӀен денарлах аьлар — из дунен халкъашта юкъера бокъо толхаяр да. ФРГ промышленно-торговни объединене президента О. Вольф фон Амерингена белгалдаьккхар, Рейгана решене корта болаш леладеча бувзамий правови лардашта юкъе кегар хьош хилар. ДӀахо из деза. малагӀча бокъонагӀа США юкъегӀерт малхбузехьарча европейцаша хьалххагӀа а яьча сделкаштен соглашенештен, белгалдаьккхар цо.

Беламен кхетамца йоацаш я, аьлар ФРГ канцлера Гельмут Шмидта. Малхбоаленнев Малхбузеннен юкъе тӀаьз болча боараме торговли лелаш хилча оагӀонех цхьаннена воздействи яра рычаг шийга йоаккхалургъя яха идея. «Ньюсуик» яхача еженедельника интервью ше луш Г. Шмидта дунен экономикера халонаш кръвлараш бола бехктокхам США администрацена дӀатӀабиллар.

Укх тӀехьарча хана ше яьча выступленешца, къамаьлашца, интервьюшца, социалистически мехкашта кил чӀоагӀагӀа бара тӀаерзаьча ший решенешца Рейгана нагахьа санна хӀамал цӀераш шоаш ма ярра яьхача, шолагӀа «шийла, тӀом» болабаьб. Цхьабакъда, шербаьа, модернизаци яьча, пропагандистски дукхагӀа Ӏалашбаьча цу тӀемо а КӀайча цӀенна цхьаькха хӀама лургдац е мара — финансови а, политически а, кхыметтел социальни а (масала, хьабе болх боацараш бебар) гӀулакхаш ка. «Шийлача тӀемах» лаьца ший соцам иошгӀе а баь лаьннад истори. хӀаьта яхо из хоа хувца лаьрхӀа а [illegible]

Геннадий ПИСАРЕВСКИЙ.
(АПН).

[illegible]

Камера [illegible] — ТАСС сурт.

«Алые паруса» выша цІи тиллай дешархоша Каверина Нелли Григорьевнас куьгал-деча Херсонски областной станце къонача туристий экспедиционни отрядах. Дукхагіча дакъе бераша бецъ бола болх литературни краеведенсан бувзабенна ба. Хіана цу отрядо цхьабола доакъашхой хьоашалгіа баьхка ба Нохч - ГІалгІайче. Дукхача хана дена пайца хьоашал долча херсоннийн безам ба походаш а экскурсеш а с. республике цІи хезача нахьха цІерашца ювзаенначa моттигашка баха, моттигерча яздархошца вІашагІкхета.

Цу тайпара цхьа вІашагІкхетар хІаннле хиннад. Бераша байвад яздархой А. Ведажиев, Р. Ахматова, М.-С. Плиев. Цул тІехьагІа шин дийнахьа Херсонера дешархой баха хиннаб Советски районе, цига уж хилар граждански тІема турпала А. Шерипова мемориальни цІагІа-музее, Итум-Кхаларча вайнахья къаьнарча гІалашка хьежар.

Вай республикера литературни краеведенех йола дукха материал гулъе лаьрхІад цар шоаш цІабахалехьа.

СУРТА ТІА: Херсонерча къонача туристашца къамаьл деш я КПСС Советски райкома секретарь Л. С. Самгаева.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Грознерча экранаш тІа

«ЗІАМАГІВОЛА АЛЕКСАНДР»

Дукха дайнад пайна советски салтечун денал, майрал. чІоагІал гойташ тІема ха юкъаш дола фильмаш.

Вайна дайнад кийса а йоагІаш а йола советски наькха фашистащара эгІазал гойташ дола фильмаш. МоастагІчунцара пабезам советски салтечун чІоагІа бале а, тІема хетадаь мел долча вай фильмашка дика гучайоал, фашисташа Іазапе дига къамаш мукъадоахаш волча советски салтечун - гуманиста мисси. Цу дакъе да цхьаькха а советскии немецкии кинематографисташа даьккха «ЗІамагІвола Александр» яхар.

ДукхагІча дакъе из фильм даккхара «бехке» я тІом чакхбаьнначул тІехьагІа. ше газете болх беш йолча хана, дагІй - пхьанокъ къаьстача берий сурташ цу газета тІа доахаш. уж бераш а дайнаннй а вІашагІбеттабалийта гІерташ къахьегаш хиина немецки яздархо Кретчмар Ингебург. Цу фильма ларде эхажал тІом чакхбаьнначул тІехьагІа бокъонца хиина хІама.

— Дукха ха яц из хиина, — йоах фильма постановщина Фокин Владимира, — дерига а 40 шу хьалха. Бакъда, дукхагІча дакъе из дицденнад малхбузехьарча наха. Шаьнка из царна а уж мо болчарна а дагадохийта, гІерт тхо, цудухьа тхоай фильм дІадолалуш оаха инкъеболаьяча хронинальни композице хьаькон фуд фашизмо берашта деннар.

«ЗІамагІвола Александр» — Фокин Владимира шолгІвола режиссерски болх. Цо хьалхагІа оттадаь «Сыщик» яха фильм дешин лоархІаш дар яритело. 1980 шера Душанбе хиннача Ерригсоюзни кинофестивале цу фильма сийлен диплом а елар.

Укх фильме дакъа лоацаш ба советски а немецки а актераш Токарев Борис, Назаров Юрий, Кошченов Михаил, Шнайдер Олаф, Либнак Уте, дукха къыбараш. Профессиональни актераш меттел укхаза дакъа лоацаш ва ГДР-ра бІаь сорІа вола дешархо. 1981-ча шера Минске хиннача къонача кинематографистий I Ерригсоюзни кІира эггара дикагІа лаьрхІар ер фильм.

«ТИПШАЧА БАЛХАХ ЕННА ГОНОРАР»

Укх итальянски фильмо дувц хІана Итале ІалаьматечІоагІа яьржача драча социальни проблемах лаьца — коррупцех, кхаь эцарах, къыдолчох.

Фильма керттера турпал адвокат Джавина кийслу ІалаьматечІоагІа шоайла къуьсаш волча шин сага тийшача балха юкъе. Цу гІулакхо цІаьхаза а гуладоаких билнеса дунен тІа баьъдари нийсхон хургІоацилга.

Фильме ловзаш ба цІи хеза бола итальянски актераш — Манфреди Нино, Тоньяцци Уго, Столпа Паоло, Лаурнто Мариза, къыбараш.

«АНГАР-18»

Фантастически приключенчески фильмашта тІакхуш болчарна чІоагІа дезалургдолаш да американски кинематографисташа оттадаь «Ангар-18» яха нинокартина. Цун сценарист ва Торнли Стивен, режиссер — Л. Конвейем Джеймс.

Челночни кема тІара американски космонавт спгала вохийташ, орбитальни станце йох — из вІашинахет кхычa планета тІара хьаяйтача летательни аппаратаца, нешта аьлча, «гІетта лелоча оаркхилгаца». Цигга ла американски космонавт. Цул тІехьагІа мел хулар вахаре вийслуш а долаш а дола хІама да. Юха а президент харжа аьнна доладенна хоржамаш бахьан КІай цІа из дерига а лочкхаде гІерт. ДІахо цига фу хул ховрга Коллинз Гери, Вони Роберт, Хемптон Джеймс, Эббот Фили, къыбола артисташа дакъа лоацача цу фильмага хьежачун.

В. КОВАЛЕВА.

Мишта хьежа веза телевизорга

Телевидени вай вахара юкъе а еза дикка моттиг дІалоацаш я тахан. цо доаийт дунен тІара кердадараш, вахара дукхха оагІонаш, с балха ди чакхдаьлча телевизорга хьежаш саоІ. ДукхагІболча наха хет шоаш цунга нийса хьежаш санна. Цунна дувзаденна телевизоро арителга беш бола Іоткъамтехкачагучидаьннадхарцахьа телевизорга хьежаро унахцІенон дикка новкъарло ела, хІаьта бера организма геттара а. Фу бахьан долаш да из?

Телевизионни приемника гонахьа хьахул электромагнитни поле, цун интенсивность хила езачул лакхагІа яц, цудухьа из гигиенически оагІорахьара новкъа яц. УнахцІенон вхераме я телеприемникашта гонахьа хьахулаш йола хила езачул лакхагІа интенсивность йола электростатически поле. Телевизора 50 сантиметрал гарга ваха мегаргдац, хІана аьлча, цу доазон тІа геттара чІоагІа яиз болаш хул из поле. Геттара а лакха интенсивность йолаш хул бесаш долча телевизорий электростатически поле. Из поле унахцІенон Іаткъаргбоацаргбоацаш передачашка хьежа веза 2,5—3 метр гаьнара. ХІаьта телевизора еш йола настройка а ма хуллл сихагІа е хьажа веза. КІезига бай юкъ-юкъе а из йолийташ массехк сахьата телевизорага хьежараш. Гучадаьннад кхоъ, диъ сахьата телевизорга хьежача сага бІаргаш кІаьдлуш хилар, корта лазаш. шитта кхы дІахо а. Цу тайпара телезрителаш шоллагІча дийнахьа а кІаьдбалар хоалуш хул, бакъда, цар дІатІа-эшац кІаьдбалара бахьан телевизора хьалхашка дІадихьа сахьаташ ла аьлча. Къаьстта Іаткъалаш хул хана йІаьха передачаш бера организма. Цудухьа хьежа веза бероа телевизора хьалхашка мел ха йоакх.

Школе даха ха яланза дола бераш дийнахьа 15—20 минутал дукхагІа телевизорга хьежийта мегаргдац, дІамагІйолча классий дешархой кІира шоаза, кхоаза хьажа мегаргба передачашка, бакъда, цар йовхал цхьан сахьотал тІехьала йиш яц.

БоккхагІбараш телевизорга хьежа мегаргба цхьан сахьата вх сахьата, цул тІехьагІа 30—40 минута са а лоІаш юкъ юкъейолийта еза кхыча передачага хьажолехьа. БІаргаш кІаьд на далийтара доархІаме да телевизор болча цІагІа лампа йоагаш хилар. Лампа сердал нийсагІа хургьа из телевизора экраначул тІехйоалаш ецс, лампа ше телевизора тІехьашка оттайча бакъахьа а хургда.

Цул совгІа, са белгалдаккха безам ба телевизор чуйолча цІагІа кор е наІ йийлла до кхетийта деалга. Приемнико йовхал телараа совгІа, хьаІоп угдекилота, хІаьта кислород цІеанглу.

Т. ВАЛАН, Грознерча санэпидстанце лор.

БЕРКАТЕ НИКЪ

Хіана из буцаргболча делала дукхача хана цхьана баха алха цхьа воІ мара кхеваьнаи. ХІаьта а из шитта аьлча кийса хургдац, хІана аьлча, Плахута Василий Григорьевич а Иванова Ольга Алексеевна а шаьхе а хьехархой хиннаб, цар вахар хетадаь хиннад бІаьшдолча вай мехкарча бераш та. Цудухьа, цар вахар дукха сийрда оагІонаш йола боккъонца йола педагогически поэма хиннай ала мегаргда.

Из делал сона боваар шиъ тайпара да. Парте Ленински райкомо хоам бир хІетта ихе кхалсага «КПСС член йола 50 шу» яха ониак сиио хилара, хІаьта царех цхьанних яздича бакъахьа а хийтар царна. Аз хернар эреашта юкъе дика лаьржа тайпаш цІи йола Иванова, дІатехначa кхы кІезигагІа торнам тІоаван бацар цун маьра Василий Григорьевича вахара никъ а.

Ольга Алексеевна яьй 1899 шера. цудухьа ела а елаш оал цо: со вока бІаьшарера я аьле Деатиъен кхоъ шу даьнна дале а хьинар долаш. кадай, безаме кхалсаг я из.

Сона хьалхашка дада хано бос бихьа, ІажагІдеина каьхтаи Уж даьхкад Плахутага, цхьан хана хиинача дешархоинкара а читателашкара а. Читателашкара даьхкад, хІана аьлча, Василий Григорьевич бераша яздеш поэт воландаь, кепа а теха арадаьннад цун массехк книжка. Барайтта шу хьалха цун книжкаех цаІ кхоллагІча классе дешаш йолча Безрукова Людай бе кхаьчад. Пийго боккхача сакъердамца дийша а дийша цу сахьате къхьаг яздаьд автора, цун оакхарех йолча стихаех бвркал оалаш. Из дІамига кахьхати лист хІана а Василий Григорьевича лелоеш я. Бераша шоашта лаьрхІа стихаш яьяр лехаш дола кахьатaш хІана а ухаш да, хІаьта Плахута а ва царна керда книжка кийчдеш.

Цкъа студентка - практикантка йолча Вершевская Жаннас лазадь № 3 йолча Шалински школа цхоалагІча класса дешархой цІерагІа: «Классал арахьарча чтенех тхона йІавай советски дязархой произведенеш. Къаьстта дезаденнад берашта стихашна язднь шун дувцараш. цар бІаргашка гора бух боаца гІозал, цкъаза хий а оттар цар бІаргашка. Аз дІалу хьога берий дІайха моаршал!»

Цу каьхаташка со хьежаш йолча хана Василий Григорьевича хьакховдадир сога цІейца даькъалбувцаш ухийташ дола открытка. ДІайха моаршал лори цу тІа Олейник Нинас, ткъаь итт шу хьалха ше вахара новкъа лькхвча Грознерча педагогически училище директор хиинача Ольга АлексеевнайгІа.

Тайп-тайпара педагогически къахьегамна дувзаденна балхаш дахь аз буцача мара а сесага а. Ольга Алексеевнас хьокх сога шоай делала альбом, геттара къона ба уж, шоаш цхьана лькха ха алха шоайла Іинерза болаш лькха нах.

— Грозне тхо даькхар 1940 шера СССР Наркомпроса лоІамах укхазара кулалду педагогически состав чІоагІъе дагахьа — Укхаза дахаалехьа Омске школашка, техникумашка директораш долаш, облоно винедукиие заместителаш долаш балхаш даьд оаха. Грозне юкхьаина Василий къахьегама колонерча школа кулгалдеш вар, тІакха из хьожаву хьехархой говзал лакхъеча республикански института директалла, — яхаш дувц Ольга Алексеевнас.

Халкъа просвещене отличник волча Плахута Василий Григорьевича вай пачхьалкхене тийннача орденашта а медалашта а юкъе я «Сийлахьа-боккхача Даймехка тІема хана хьинаре къахьегарах» яха медаль.

1942 шера, тІом геттара лира болаш, республикерча хьехархой говзал лакхъеча института директора Плахута тІадулл эвакуаци льчо наькха эшелон Омске кхачалца ноькълаккха. Декхар кхоачашдир, бакъда, цхьанца долча бахьанашца дуладенна из Омске Іе везаш хилар. ХІаьта а цо цехьа ха йоацар, из балха вода машиннакъа училище математика хьеха. ХІаьта цига цун дагалох гІоп бола боахам вІаштІехьбаккха. Сецца арабоалар дешархой шоай участке, плхийтта километр никъ бе безар цар цига кхача. ХІаьта а кІаьдбалар хьахийтацар цар, хІана аьлча, царна улдун гІо болхаш вар цІакхаа кІаьллуш воаца хьехархо. Дукха цa говш цар тамашне дика хьалкхедир баьцадоараш, кхашка яр цецвоаккхаш йоккха нарсаш, морковка, пасташ свеклаш. Цу тІема мецача хана училища дешархой Іалашбаьбар шоай кулгаца хьалкхевьча продукташца.

Плахутий плантацех лаьца Москве Іохол. Цох ца тешаш, из бакъ дий хьажа цигара комиссе а йоагІа.

1944 шера Василий Григорьевич вех агрономий Ерригроссийски совещание. цига цунна лу РСФСР къахьегама ределрий управление грамота а вхчан премии а.

ХІаьта Ольга Алексеевнай вахаре дикагІйола ха хиннай Н. К. Крупскаяй цІергІча академе дешаш яьккхар. Н. К. Крупскаяс ше йийшай царна библиотечни гІулакха курс. Ткъаь итт къонача хьехархочо ІалаьматечІоагІа теркам тІа а бохийташ ладувгІар цунга. ДІайхача дешаща дувц Ольга Алексеевнас ший хиинача хьехархоех, довкха ирал лоархІ но Надежда Константиновна бІаргаго шиъ торо хиина. Москве ше мел Іомадаь дикадар хьехархочо Ивановас дІаденнад ІалаьматедукхачашийдешархоштаІ.

Итташ шераш дІаденнад мара а сесага а педагогически гІулакха, цар хьийха дешархой тахан вузашка хьехархой, Іилманхой, лораш, архитектораш, поэташ ба. МоллагІа цІей долча замалахьа цар почтови яшик тІаьк аьна хьалйиза хул. Вай мехкарча дукхача мигІгашкара доагІача дукхача каьхаташ тІа, открыткаш тІа ладаьчун чулоацам цаІ ба: шоаш вахара наькъ тІа бахьарашта оала баркал.

М. ГОРТИКОВА.

ВДНХ-82 ХЬАХЬОКХ

СССР халкъа боахама карагІдаьнцарий выставне хьахьокхаш да даймехка Іилманен экономикаеи карагІдаьнцараш, гойташ да Советски Іаьнал латтача шерашка хвлкъа вахаре хиина социальни хувцамаш. ХІара шера выставна павильонашка хул 300 гаргга тематически выставкаш хьажарш.

Тахан ВДНХ-82 керттера экспонаци юбилейни шера — СССР хьаль 60 шу дизара хетань я. Из тема йовка бокалу выставке баьхкараш инсло № 1 йолча павильоно хьайийллача «Цхьан дезале» яхача выставкагара. Цун экспонаташа дуцц совопи республикай вахарех, царех хІаршо коммунизма материально - техническая база хьалъяра юкъе лоацача дакъах.

«Центральный» павильоне цІашагІъелай «Кортмукъача республикай йохаргйоаца союз» яха выставка. Уникальни исторически документаци, фотографически суртаща дувц СССР хьинра а дегІаяра а исторе хьакъехьа, цун пачхьалкхен устройствах, мохк дегІоара ерригча этапашка къамаш тей народносташтея юкъе хиначa доттагІалах вошалахи. Экспозице хьахьокх 60 шера вай мехка промышленнин иртбоахамен дакъе, Іилме, технике, транспорте, гІишлошъечи карагІдаьнараш, гойт цхьайтталагІча пятилетке лоархІаме дехьараш кхоачашдара наькъаш.

МИТРОХИНА Анна, АПН корреспондент.

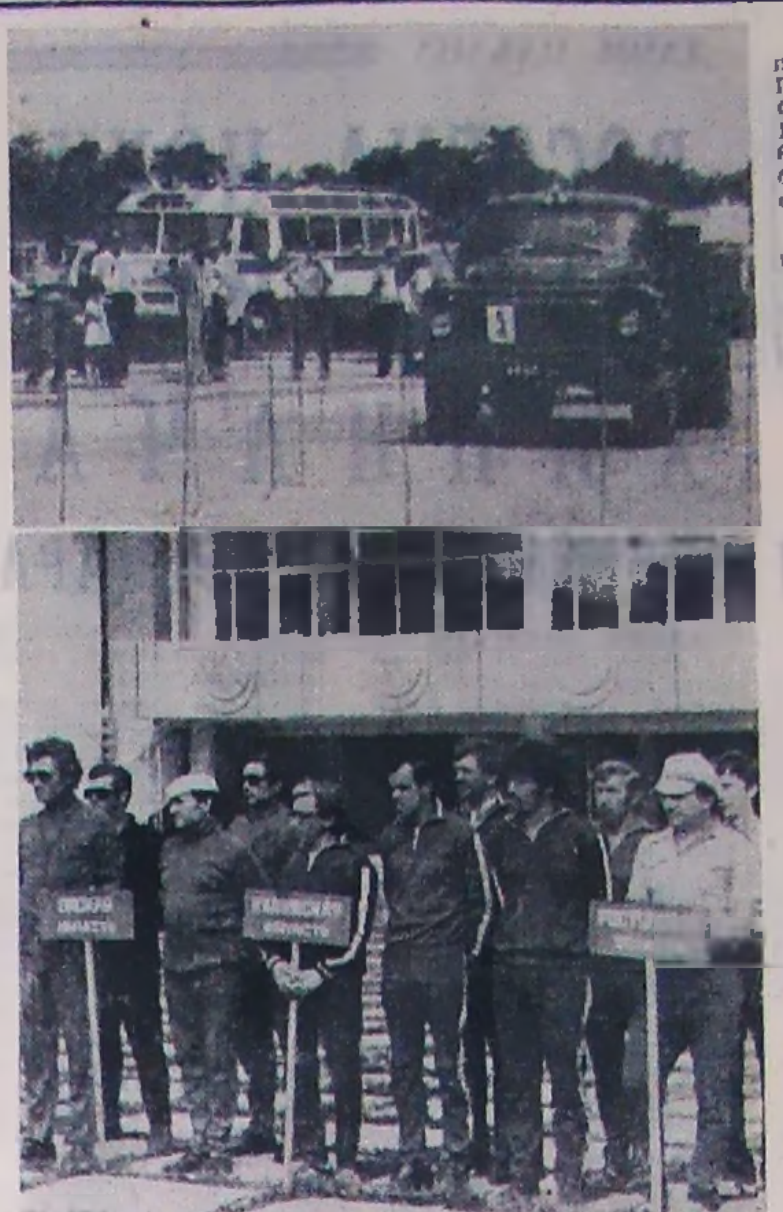

Укх дІадахача шІаьрасеи, шоаттен, кІиракн деношка Грозне дукхьашха дІайиъбар Советски Союза Турпала Х. Нурадилова цІерагІа СССР 60 шу дизара хетаь автомобильни спортах йола Российски Федераце чемпионат.

Цу яхьашка дакъа лаца кхийта хьошалгІа баьхкабар Приморски краера, Коми АССР, Челябински, Омски, Ростовски, Иркутски областашкара, кхинна моттигашкара бола автоспорт дукхазараш.

Фигурни хьасапе автомашина лелаяр, бенаин ма моссега кІезигагІа доагадар, машинашца шоашта йиллача хана маршрутах цхьа гІалат доацаш чакхвалар — из дар яхьий программа керттердар.

Мовхьаш кхухьача ГАЗ-5204 машинаца ханал дикка хьалха а воалаш цхьа гІалат доацаш маршрутах чакхвальлар Коми АССР спортсмен Марков Николай, хІаьта «ВАЗ-21011» легковой автомашинаца — Челябинскера Дьяконов Евгений. Личий зачете чемпионаш а уж хилар.

ХІаьта командни яхьашка потбаьлар Приморски края викилаш. Царна юкъе къаьстта белгалваьннавар эгтаоа дукхагІа маршрута тІа бензин кхолаь Сварник Игорь. ХІандалца хиннача яхьашка из-лал боикка толам дукхьашха баьккхаб приморцаша.

Р. ЛУШЕВ.

СУРТАШ ТІА: яхьашка дакъа лоацача хана.

Автора сурташ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ФЕГАРЧА ТРАНСПОРТАЦА ЛЕЛАРИИ ТЕРКАМГА!

Расписани хувцаяларца дувзаденна 1982 шера 14 июле дена кІира 1—3—4—6—7 деношка Аэрофлота комфортабельни лайнеро ТУ-134 ергья Грозный — Ростов — Ленинград яхача маршрутагІа лела рейс.

Самолет Грознера дІайода 07.25 сахьат даьлча.

Вай республике бахача наха паргІато хилийтар дукхьа Грозненски авиаотрядо кхоачашъергья Грозный — Уфа — Новосибирск яхача маршрутагІа лела рейс.

Самолет Грознера дІайода 21.35 сахьат даьлча кІира 1—3—5 деношка. Рейс кхоачашъю Аэрофлота комфортабельни лайнера ТУ-134. Новосибирске пересадка а еш дІахо даха йиш я шун Малхбузени Малхбоалени Сибарегlарча, Гаьнарча Малхбоалерча, Гаьнарча КъулбаседерчагородашкаІ.

Ца кхетар хатта мегаргда телефонаца 2-75-16, аэропорте — 2-36-08, Аэрофлота кассашка: станци Грознефтяная, городашка: Назране, Малгобеке, Гудермесе, станицашка: Шелковске, Орджоникидзевске, Наурске, юрташка: Надтеречне, Шаьла. Трансагентства телефон — 3-63-87.

ХЬАМСАРА КИНОХЬАЖАРХОЙ! «ЮБИЛЕЙНЫЙ» КИНОТЕАТРЕ ХЬЕХ ШО

19 июле — 1 августа.

«Душа» яха бесаш дола керда шера формат йола музыкальни художественни фильм хьокхаргда.

Фильм даьккхад «Мосфильма» киностуде.

Фильме дакъа лоацараш: «Машина времени» яха Рок-группа, Ротару София, Боярский Михаил, Быков Ролан, Калныньш Ивар.

Музыка а иллеш а яздьд А. Зацепина, А. Макаревича, А. Хутикова.

Сеансаш йолалу 10.30—13—17.30—20 сахьат даьлча.

ТЕЛЕВИДЕНИ

13 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — К. Симонов. «Эрсий нах». СССР пачхьалкхен академически ЗІамигача театра фильм-спектакль.
11.30 — «Керадараш».
14.30 — «Керадараш».
14.50 — Вайна гонахьара Іалам лоралдарах долча Іилман - популярни фильмий программа.
15.15 — «Кобахидзе школа». СССР халкъа хьехархочох Г. Б. Кобахидзех йола телевизионни очерк.
16.15 — Белорусски Пачхьалкхен консерваторе цимбалистий ансамбла концерт.
16.45 — «Хьаьвльина мостие бера ка». В. Астафьев. «Цо веса вес йола дне».
17.30 — «Кагирхой а кресаш».
17.50 — «ХІара сурта тІа — малл».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — Центральни телевидени Гиркастылон радиони эрсий халкъа инструментий академически оркестра концерт.
20.30 — «Іилман вахар».
21.00 — Франце телевидене программа.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Поэт». Маяковский Владимир.
22.20 — «Тахан дунен тІа».
22.35 — [illegible] СССР чемпионат.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйранна гимнастика.
8.20 — Іилман-популярни фильмий программа.
8.40 — «Вай лоадараш». Художественни фильм.
10.05 — «Анимонал хьоадам».
10.35 — Французски мотт.
11.05 — «[illegible]».
11.35 — Фильм — бераша. «[illegible]» 1-гІа серия.
14.45 — Футбольни обозрение.
15.15 — [illegible]
15.35 — Документальни фильмий программа.
15.55 — П. И. Чайковский [illegible] Д. Шостаковича цІерагІа [illegible] симфоническа оркестр.
17.30 — «Керадараш».
18.35 — «М. [illegible]» Документальни фильм.
17.15 — «[illegible]» [illegible].
18.00 — «[illegible]».

страха. Документальни фильм.
18.20 — «Нохч-ГІалгІайче гІалла».
18.40 — «Халкъа депутатий Советашка» (нохчий меттала).
19.00 — «Зама сІашло». Нохч-ГІалгІай телевидене киноочерк.
19.10 — Сага сий ду къахьегамо. Кинопоэма А. Тунгусбаев.
19.30 — «Нала дІаоал Миронов Валерец». Фильм-концерт.
20.00 — «Байса даьхьала хийла шун, бераш».
20.15 — «Даймехка сурташ». Фильм-концерт.
20.30 — Спорт кІорагІа.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Великий перелом». Художественни фильм.

14 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.15 — «[illegible]». Телевизионни обозрение.
9.30 — «[illegible]».
10.30 — Д. Шостакович. Революционни поэтий тешамашта [illegible] 10 поэма.
11.05 — «Керадараш».
11.30 — «Керадараш».
11.50 — «[illegible]» Телевизионни документальни фильмий программа.
13.35 — Фильм — бераша. «[illegible]» 1-гІа серия.
16.10 — «[illegible]».
17.30 — «[illegible]».
18.05 — «[illegible]».
18.15 — Мультипликационни фильм.
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — П. И. Чайковский. «[illegible]».
19.30 — «[illegible]». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — [illegible]
22.00 — «Тахан дунен тІа».
22.15 — [illegible] СССР чемпионат.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйранна гимнастика.
8.20 — «[illegible]». Художественни фильм.
10.00 — Мультипликационни фильмий программа.
10.35 — [illegible]
11.05 — Немецки мотт.
11.35 — Фильм — бераша. «[illegible]» 3-гІа серия.
12.45 — «[illegible]».

13.30 — «Федор Трофимовичи вахбараш...». 1-гІа передача. Дикъа лоац Украина КП Полтавски обкома 1-ча секретара Ф. Т. Моргун.
14.00 — «Сага роботан». Іилман-популярни фильм.
14.30 — «Марий Эл» яхача Марийски АССР илли хелхарен Пачхьалкхен ансамбла концерт.
15.25 — «Керадараш».
16.30 — Іилман - популярни фильм.
17.40 — «Дешархо» (гІалгІай меттала).
18.10 — «Нохч - ГІалгІайче гІала».
18.30 — Юбилейни вахте ба — Наурски района къахьегаинаш.
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Арарат» — «Спартак». Перерыве (19.45) — «Байса даьхьала хийла шун, бераш».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Лабиринтера бІаьта никъ». Телевизионни дукхасерийни художественни фильма премьера. 1-гІа серия.

РАДИО

13 ИЮЛЬ

6.40 — «Юртара Іуйренаш» (эрсий меттала).
6.57 — Хоамаш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
7.33 — Передачий программа (гІалгІай меттала).
8.25 — Иллеш, эшараш, хелхараш (гІалгІай меттала).
8.40 — Дунен халкъашта эшараш обозрени (нохчий меттала).
11.15 — «Тхоьа езду». Культурни обзор (эрсий меттала).
11.30 — «Кхоьа замана» яха радиожурнал (гІалгІай меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаттарах йола хоам (эрсий меттала).
16.01 — КПСС XXVI съезда решенеш — вахаре! «Кхоьл лораден — цІаране декхар» (нохчий меттала).
16.10 — Нохч - ГІалгІайчен автономе 40 шу дизарца. «Халкъ [illegible]». А.-Г. С. Гойгов (эрсий меттала).
16.31 — Ялат [illegible] концерт (гІалгІай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
18.30 — Хоамаш.

14 ИЮЛЬ

6.40 — Наьхана хьоаьхама газети. Корреспонденция (нохчий меттала).
6.50 — Передачий программа (эрсий меттала).
6.55 — Передачий программа (нохчий меттала).
8.13 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан [illegible]» газета обзор.
8.30 — «Лаьхенах хоза [illegible]» (нохчий меттала).
11.15 — «Партийно тІедилзар». Беседа (нохчий меттала).
11.30 — «Микрофонаца Грозне [illegible]» (эрсий меттала).
13.15 — Метгерча [illegible] (гІалгІай меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаттарах йола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «[illegible]» (гІалгІай меттала).
16.30 — «Валаза [illegible]» (эрсий меттала).
16.40 — Хоамаш.
16.45 — [illegible]
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
18.30 — Хоамаш.

Хоаттам

Тахан республикена [illegible] хувцалуш [illegible] а [illegible] Йолча [illegible] 3—8 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилла. Фенара температура [illegible] 25—30, Грозне 30—30 градус йоахал йолаш хилла тарлу.

Кхоана хувцалуш [illegible] а йолаш, йоачан а йолаш, тайп-тайпара оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилла фенара температура йолаш 12—17, дийнахьа 25—30 градус йоахал йолаш хилла тарлу.

Метеостанци.

ЗІАМИГА БОЛАШ ДЕНЗ...

[illegible]

Т. АЛЕКСАНОВА,
№ 131 йолча Грознерча йоалгІера заведуюши.

ТХА АДРЕС: 364007, г. Грозный, Мамонова, ул. 02. Телефонаш: редактора — 2-46-57; редактора заместителан — 3-85-07; белхахоьчуна, секретара — 0-24-00, [illegible] — 0-24-04, промышленностен, транспорта — 0-24-01; юрта боахама — 0-24-06; культури — 0-24-05; кехаташ — 0-24-07; корректорски — 2-00-03.

НАШ АДРЕС: 364007, г. Грозный, ул. Мамонова, 02. Телефоны: редактора — 2-46-57; заместителя редактора — 3-85-07; ответственного секретаря — 0-24-00, отделов: партийной жизни — 0-24-04, промышленности и транспорта — 0-24-01, сельского хозяйства — 0-24-06, культуры 0-24-05, писем — 0-24-07; корректорской — 2-00-03.

Газет арадувла шинарен, ерен, шоаттен деношка

Ф00100 «Грозненский рабочий» издательства типографи, Мамонова, 02. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Мамонова, 02. Заказ № 3093.